

På vei til Nervei !

Hvordan overlever ei veiløs bygd?

UNIVERSITETET I TROMSØ

INSTITUTT FOR PLANLEGGING OG LOKALSAMFUNNSFORSKNING

MASTERSTUDIET I SAMFUNNSPLANLEGGING OG KULTURFORSTÅELSE

TORE-JAN GJERPE

FORORD

Planlegging er et bredt begrep og omfatter svært mange fagdisipliner. Men de naturvitenskapelige fag er svært dominerende, noe jeg har opplevd svakheten ved. Med bakgrunn som ingeniør har jeg jobbet lenge med ulike offentlige planoppgaver, og har lenge hatt ønske om å øke min samfunnskunnskap. Fordi jeg bor og jobber i Finmark og er opptatt av Nord Norge og landsdelens fremtid, var IPL det optimale sted for å hente mer viten for å bidra til en bedre utvikling.

Studiene har ført meg inn i en ny spennende verden og gitt meg mye kunnskap og økt forståelse for det samfunnet og de mennesker som lever her. Men mye har jeg ikke forstått enda. Jeg håper jeg får anledning til å ha mye kontakt med instituttet årene fremover.

Sjølsagt må jeg takke alle "slogfinnan" på Nervei som romslig har bidratt til at jeg kunne skrive denne oppgaven her. Aldri har jeg hatt en planoppgave der jeg har blitt så involvert. Livet er blitt mye rikere etter at jeg ble kjent med Nervei og bygdefolket der. Jeg gleder meg allerede til å svinge av ved Reinoksevannet og kjøre til Nervei.

Jeg vil også minnes Gunnar Pettersen som døde på sjøen da planarbeidet for veien pågikk. Han lærte meg mye for å forstå bygdefolkets kamp for vei og Nervei sin rett til å overleve.

Min elskede Ristin har kjærlig oppmuntret og stimulert meg og kommet med gode faglige innspill. Tilslutt vil jeg takke Bivdi, bikkja mi, som tålmodig har akseptert at det har vært få fjellturer de siste ukene, det skal vi rette på nå.

Karasjok 23.5. 2008

Tore-Jan Gjerpe

Innhold

1	INNLEDNING.....	7
1.1	HISTORIKK.....	7
1.2	MIN BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA.....	9
1.3	ANTAGELSER OG PROBLEMSTILLING.....	12
1.4	KUNNSKAP OM BYGDER SOM VENTER PÅ VEI.....	15
2	TEORI.....	17
2.1	INNLEDNING.....	17
2.2	ET SAMFUNNSGEOGRAFISK PERSPEKTIV- STEDSTEORI.....	18
2.3	HISTORISKE TILNÆRMINGER TIL STED- OG ROMBEGREPET.....	19
2.4	STED, ROM OG SKALA.....	22
2.5	STED.....	23
2.6	LOCATION - STED SOM LOKALISERING.....	23
2.7	SENCE OF PLACE - STED SOM FØLELSE.....	26
2.8	LOCALE - STED SOM MØTEPlass.....	26
2.9	ROM – SPACE.....	26
2.10	GLOBALISERING OG STED.....	29
2.11	NYERE STEDFORSTÅELSER.....	30
2.11.1	Sted og sosial kapital.....	31
2.11.2	Stedsanalyse på folkemøte.....	33

2.11.3	Teoretiske perspektiver på valg av bosted og flytting	33
3	METODISK TILNÆRMING	36
3.1	INNLEDNING	36
3.2	VALG AV FORSKNINGSDESIGN.....	37
3.3	EGEN ROLLE - TO HATTER.....	41
3.4	FORSKERROLLEN VERSUS PLANLEGGEREN	42
3.5	METODOLOGISKE VALG.....	43
3.6	KVALITATIV FORSKNING OG TRIANGULERING	45
3.7	DATAINNSAMLING – INTERVJUENE.....	48
3.8	VITENSKAPSTEORETISK ORIENTERING	49
3.9	BEARBEIDING OG ANALYSE AV DATAMATERIALET	51
3.10	TROVERDIGHET, BEKREFTBARHET OG OVERFØRBARHET.....	52
4	ANALYSE OG DRØFTING.....	56
4.1	ET SAMFUNNSGEOGRAFISKE PERSPEKTIV PÅ STED.....	56
4.2	VEIEN SOM BAKGRUNNRAMME FOR Å LEVE	57
4.2.1	Lokalisering -historisk.....	57
4.2.2	Lokalisering – situasjonen i dag.....	59
4.2.3	Dagens fiskeri	59
4.2.4	Dagens landbruk.....	61
4.2.5	Skolen	62

4.2.6	Vurdering av lokalisering – næringsvirksomhet.....	62
4.2.7	Fremtidig næringsvirksomhet.	63
4.2.8	Landbruket og fremtiden	64
4.2.9	Fiske i fremtiden.....	64
4.2.10	Annen næringsutvikling som kommer med veien	66
4.3	VEIENS BETYDNING FOR OPPLEVELSE AV STEDET	67
4.3.1	Dagens opplevelse av stedet.....	67
4.3.2	Fremtidig opplevelse av stedet	70
4.4	VEIEN BETYDNING FOR NERVEI SOM SOSIAL MØTEPlass	72
4.4.1	Sosial kapital og veiprosessen	73
4.4.2	Tru på egne krefter samler og gir resultater.....	75
4.4.3	Fremtid – kort tidsperspektiv.....	77
4.4.4	Fremtid – langt tidsperspektiv	78
5	KONKLUSJON.....	80
6	BIBLIOGRAFI	82

1 INNLEDNING

1.1 HISTORIKK

Flytting fra utkantsamfunn har vært et viktig tema i norsk samfunnsdebatt i flere tiår. Uavhengig av partier og skiftende regjeringer, har det vært et politisk mål å demme opp for den stadige tilflyttinga til sentrale strøk. Dette målet har vist seg svært vanskelig å nå. Alle demografiske data viser at sentraliseringsprosessen både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå fortsetter.

Demografiske data fra Statistisk Sentralbyrå for perioden 1989-2009, viser en befolkningsutvikling i Finnmark som plager de av oss som er opptatt av å ”ta hele landet i bruk”. Særlig mange av kystkommunene har hatt stor negativ befolkningsutvikling gjennom flere tiår.

Kommune	Folkemengde 1951	Folkemengde 2008
Måsøy	1736	1041
Nordkapp	4448	3219
Lebesby	2438	1304
Gamvik	1736	1041
Berlevåg	1552	1070
Båtsfjord	2476	2090

Kilde: SSB: Befolkningsendringer 1951-2008

Vi som arbeider med ulike samfunnsoppgaver i Finnmark ser konsekvensene av denne utvikling hver dag. Dette er en utvikling jeg opplever som negativ, både ut fra perspektiv om et miljømessig bærekraftig samfunn og det utilitaristiske prinsipp om å skape et samfunn som gir størst mulig lykke for størst mulige antall mennesker.

Nå er ikke bildet entydig. En kan undres over hvorfor har noen bygder gjennom de siste de siste 30 -40 år har sysselsatt de fleste av ungdommene som har vokst opp i bygda, mens andre nesten ikke rekrutterer noen, og hva kan det være som skiller disse? Er det Ottar Brox (Brox, Hva skjer i Nord Norge?, 1966) si forklaring som stadig har gyldighet – at det er tilgangen på arbeid som avgjør spørsmålet om flytting eller ikke, eller er det andre faktorer som spiller inn?

Jeg finner det meningsfullt å forsøke å finne frem til forhold som i tillegg til å kunne forklare utviklinga, også er av en slik karakter at de kan påvirkes, og på den måten kan bidra til å stoppe opp og snu denne utviklinga. Dette vil jeg gjøre ved å studere et enkelt lokalsamfunn – ei veiløs bygd i Øst-Finnmark.

Tidligere har migrasjonsforskning hatt mye fokus på hvordan arbeidsmarkedet styrer flyttemønsteret. (Aase, Push pull tesen, 2006) Denne forskning har i stor grad vært kvantitativt orientert, men etter Ottar Brox sin studie av nordnorske lokalsamfunn (Brox, Hva skjer i Nord Norge?, 1966) har sosiale forhold, og hvilke prosesser som påvirker individers beslutninger, kommet mer i forgrunnen. Denne forskninga har vært mer kvalitativ i sin tilnærming, noe som for så vidt reflekterer en trend i all norsk samfunnsforskning. (Hansen, 2004) De nomotetiske teoriene må altså erstattes av, eller i det minste suppleres med, de ideografiske.

Ved å studere et lite lokalsamfunn sin kamp for vei, kan jeg kanskje finne frem til betydningen av lokalbefolkningens stedsidentitet, de holdninger og oppfatninger de har til stedet, og dermed komme på sporet av de kjennetegn, særpreg og forutsetninger som bidrar til at folk ønsker å bli og leve på mindre steder.

I åpningstalen på regjeringens bosettingskonferansen 8. - 9. april 2008, hevdet landbruksminister Terje Riis-Johansen at man nå ser flere gledelige tegn til at regjeringens distriktpolitiske løft gir resultater. Av landets 177 småkommuner, har 65 vist økning i folketall fra 2006 til 2007, noe som er dobbelt så mange som i året før.

Dersom den utviklingen landbruksministerens viser til, også viser seg å omfatte kystkommunene i Finnmark, kan denne studien være mer relevant enn jeg tidligere har antatt.

1.2 MIN BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA

Min interesse for Finnmark, utviklingen av landsdelen og ikke minst fraflyttinga, fikk jeg når jeg som ung ingeniør kom til Havøysund som i 1977. Den gangen hadde Måsøy kommune redusert sin folkemengde fra 3232 i 1965 til 2837 i 1977, for så å få et enda kraftigere fall på 136 innbyggere frem til 1979. Problemene var temmelig annerledes enn de var i Oslo.

Når jeg i 2005 kom til den vegløse bygda Nervei i Gamvik kommune for å starte planprosessen for vei, oppdaget jeg fort at dette langt fra var ei bygd som hadde gitt opp og nå bare ventet på vei til flyttebilen. Her var det påtagende mer livskraft og engasjement for utvikling og fremtiden, enn jeg opplevde andre og større steder.

Nervei er et lite sjøsamisk bygd på Siskit Čorgáš (Nordkyn) i Gamvik kommune i Finnmark. Stedet ligger i Langfjorden som er en sidefjord til Tanafjorden. Stedet har ca 40 fastboende.

Etter at jeg ble mer kjent med stedet og folket, ble jeg stadig mer nysgjerrig på å finne ut av om det er noe, og i tilfelle hva, som skiller dette lille samfunnet fra andre. Kan vi finne noe som bedre gjør oss i stand til snu flyttestrømmen, og skape mer optimisme?

Det som skiller denne bygda fra de fleste bygder i både Finnmark og landet for øvrig, er at det er en av de få bygder på fastlands Norge med flere enn 10 innbyggere som fortsatt er uten veiforbindelse og som har kjempet aktivt for veiforbindelse over svært lang tid.

Gamvik kommune har de siste 30 år hatt en reduksjon i folkemengde på nesten 40 %. Over halvparten av reduksjonen har vært de siste 10 år, noe som må betegnes som dramatisk.

Når utviklingen i kommunen har vært slik, er det grunn til å anta at denne veiløse bygda Nervei skulle bli verst rammet av fraflytting, men i denne perioden har antall bosatte på Nervei nesten vært uendret. I 1980 bodde det iflg folketellingen ca 45 her, i dag er tallet ca 36. I løpet av de siste 15 årene er det etablert ny skole og nytt kaianlegg for sjarkflåten. Det er også etablert fiskeoppdrettsanlegg, og gjort relativt store investeringer i fornyelse av fiskebåter. Ca halve sjarkflåten i kommunen tilhører i dag Nervei, selv om befolkningen her utgjør under 5 % kommunens innbyggere.

Dette kan være tilfeldig, men mye kunnskap skulle tilsi at fraflyttinga skulle være størst fra de minste stedene i kommunen - og i hvert fall fra et sted uten vei.

Hvilken betydning har det hatt å være uten vei er det interessant å finne mer ut av. Særlig om det er noen sammenheng mellom veikampen, befolkningsutviklinga, det sosiale fellesskapet og befolkningens evne og vilje til å samhandle.

Disse realiteter, og hva jeg sjøl har "sett og hørt" etter mange besøk i bygda, tilsier at det finnes "noe" i denne bygda som kanskje kan forklares og som kan ha overføringsverdi til

andre steder og senere også bidra til å forklare den utviklinga Nervei vil få etter at veien er bygget.

Nå som det jobbes iherdig for å finansiere veien og komme i gang med byggearbeidene, (vinter/vår 2008) kan en studie kanskje også bidra til å forklare hvordan det jobbes for dette nå og hvordan denne prosessen har pågått.

Det er også av interesse å se på hvordan befolkningen forholder seg til den situasjonen og hvilke forventninger de har til fremtiden.

1.3 ANTAGELSER OG PROBLEMSTILLING

Det er en lang tradisjon i norsk samfunnsforskning å ta utgangspunkt i hva som kan defineres som problemer det er viktig for samfunnet å finne løsninger på, en tradisjon som den norske sosiologen Vilhem Aubert kaller "problemorientert empirisme" (Thagaard 1998)

I denne oppgaven har jeg ikke ambisjoner om utvikle ny teori, men heller forsøke å bygge på etablert teori, ved å synliggjøre at yngre mennesker som bor på Finnmarkskysten ikke nødvendigvis er "taperne" og "tusseladder" som ikke har forstått at de har tatt feil ved å velge en rural livsform fremfor det urbane liv. Kanskje det er nettopp den unge sjarkfiskeren som har forstått at han faktisk kan leve et liv der han ikke må velge, men kanskje kan kombinere det urbane med det rurale liv.

Kanskje jeg med denne oppgaven kan bidra til en større forståelse for at det gode liv kan leves når man har adresse på Nervei og samtidig også bidra til å bryte ned noe av den byarrogansen som jeg mener er utviklet her i landet.

Vi som bor og jobber i Finnmark kan ikke unngå å forholde oss til den økende flyttestrømmen som går mot de store byene. Når jeg kommer til Rolvsøya i Måsøy kommune og konstaterer at her er store ubenyttede landbruksarealer, beite for sau som ikke utnyttes, nesten tom skole i god forfatning, tomme, men gode hus, og her ligger fiskefatet utenfor stuedøra. Ja da lurer jeg fortsatt på det samme som jeg har lurt på siden jeg kom til Rolvsøya i 1977: når vil de som bor på 50 m² i Oslo til kr 10000 pr måned, som bruker 1,5 time med bil til jobb daglig, og har barn som har sovnet i bilen før de rekker hjem til kl. 17. Ja, ut fra en "objektiv" økonomisk betraktning kan det være relevant å reise spørsmålet: når vil de endre sine prioriteringer og verdier og innse at det er faktisk til Rolvsøy de bør flytte, om de vil heve sin levestandard og livskvalitet?

"På Karlsøy i Troms" og "kor er hammaren Edvard" var sanger som satt seg under huden på mange av oss som var ungdom i Oslo tidlig på 70 tallet, og mange av oss var "heftig og begeistret" for den motkulturen som oppsto den gang. Denne perioden er i etterkant blitt definert i faglitteratur som en mot-urbaniseringstrend og en faglig debatt om norsk bosetningsmønster, ble i stor grad reist av det nye radikale fagmiljøet ved universitetet i Tromsø.

Langs Finnmarkskysten er det mange steder som står i fare for å avfolkes, og vi opplever ofte at det sprer seg en resignasjon og det snakkes om at; hadde vi bare hatt det og det ... så ville det gått bedre. Andre steder kan man, stor utflytting til tross, oppleve en tydelig optimisme og innovasjonsevne. Å finne svar på hva som skiller disse stedene er det svært omfattende å finne svar på, men utvikling av ny kunnskap kan gjøres ved at en problemstilling brytes ned i mindre deler, som så blir gjenstand for forskning og testing av hypoteser om hva som påvirker folks flyttemønster.

Med dette som utgangspunktet setter jeg opp følgende hovedproblemstilling:

Hvorfor og hvordan overlever vegløse Nervei- i ei tid da andre steder i periferien avfolkes?

Med følgende utdypende spørsmål kan følgende forskningsspørsmål formuleres:

Har opplevelsen av felles ”skjebne” og kamp for veien bidratt til å utvikle en sterkere felles stedsopplevelse og stedsfølelse enn andre steder?

Har bygdefolkets felles innsats for veien utviklet evner til entreprenørskap, evner som kan komme til uttrykk også i andre prosjekt?

Bli det, gjennom veistrevet, opparbeidet en sosial kapital i bygda som kan gi gode positive resultater for stedets utvikling når veien er ferdig?

Disse spm kan vi få svar på ved å spørre innbyggerne om hvilke forventninger de har til veibygginga, og hvordan ser de på bygdas fremtid med veg.

En alternativ hypotese, inspirert av kommunitær teori, kan formuleres, uten direkte referanse til veispørsmålet:

Nervei har klart seg bra av flere grunner: Kombinasjonen av landbruk og fiske, godt økonomisk utbytte i fiskeriene, nærheten til inngrepsfri natur og de tradisjonelt tette menneskelige relasjoner og familieband.

Denne hypotesen betoner de eksisterende ressursene knyttet til Nervei-samfunnet, uten at veisaken i seg selv tillegges noen spesiell betydning.

1.4 KUNNSKAP OM BYGDER SOM VENTER PÅ VEI

Det er naturligvis forsket mye på lokalsamfunn, fraflytting fra bygder, bygders evne til å overleve osv. men det er begrenset materiale som direkte kan knyttes til hva som skjer i ei bygd som "venter på veien". Det eneste som direkte kan knyttes til dette tema er Landbruksøkonomisk institutt som har skrevet en artikkel om nabosamarbeid og produksjonsmiljøet i landbruksbygda Ortnevik i Sognefjorden i - 76 tallet før de fikk vei i 1985. Utover dette har Transportøkonomisk institutt (TØI) utgitt noen artikler om veiutløsning på 70 tallet som har liten relevans. Imidlertid finner jeg noe av interesse om veiutløsning i Fresvik (Transportøkonomisk institutt - TØI, 1976) Der det ble gjort en kvantitativ undersøkelse blant ca 300 innbyggere. Ikke overraskende savnet folk arbeidsplasser i bygda, da særlig kvinner. Å reise var noe de hadde forventninger til. De forventet ikke bedre servicetilbud ved ny vei, men mulighet for service andre steder og fra andre steder. Å kunne reise for å delta på møter og sosiale tilstelninger, særlig i nabobygda var det stor forventning til. De bygdefolket fryktet også mer ungdomsbråk pga tilreisende. 92 % mente veien ville bety økt trivsel, og begrunna det med at man ble mindre isolert, og lettere kunne treffe andre folk. Men det var liten tro på at veien ville medføre en økning i folketallet, men heller en stabilisering. Veien vil i seg sjøl ikke føre til arbeidsplasser, men en forutsetning for å skape nye.

Men det finnes enormt mye forskningsmateriale innen samfunnsgeografien, sosiologien og antropologien, som har relevans for denne oppgaven.

Det er særlig fra samfunnsgeografiens stedsteori og lokalsamfunnsforskningen ved UIT, jeg har funnet mye inspirasjon og kunnskap til oppgaven. Men mye av forskningen til "gamle Brox", har fanget min interesse på nytt. Jeg har derfor vært ute i aiti (samiske stabbur) og

funnet frem og tørket støv av *Hva skjer i Nord Norge?* (Brox, *Hva skjer i Nord Norge?* 1967)

Kan det være noe i min empiri som tilsier at påstanden om at Brox sin sjarkromantikk er utgått på dato, ikke har gått ut på dato allikevel, men at Brox sin påpeking av det rasjonelle i fiskarbonden sin tilpassing er blitt til teori av god gammel årgang, med utmerket kvalitet?

2 TEORI

2.1 INNLEDNING

Oppgaves overordnede mål er å finne noen svar på hvorfor og hvordan et lite lokalsamfunn har utviklet seg mens de venter på, og sloss for veiforbindelse. Her vil jeg presentere et teoretiske rammeverk for analysen som kan kaste lys over problemstillinga jeg har beskrevet.

Det finnes mange teoretiske perspektiver som kan benyttes på det tema jeg behandler i min oppgave. Jeg vil ta utgangspunkt i to teoretiske perspektiv:

1. Et samfunnsgeografisk perspektiv.

Her vil jeg ta utgangspunkt i stedsteori, og betrakte det som det overordnede teoretiske rammeverket. Jeg velger dette utgangspunkt for å analysere forholdet mellom mennesker – sted, fordi jeg oppfatter at dette gir mening for tolkning og analyse av tema i min oppgave. Sentralt her er å studere stedet i et romlig perspektiv, og se på forholdet mellom den sosiale og materielle verden og sosial praksis og hverdagsliv, og da primært forholde meg til stedsbegrepet i vitenskapsteoretisk perspektiv. Utgangspunktet her vil være Lefebvres teori om praksis som har stor betydning for utviklinga av det teoretiske grunnlag for dagens samfunnsgeografi (Lysgård & Berg, Ruralitet og urbanitet - bygd og by, 2004)

Samtidig mener jeg det ligger noen forbindelser mellom dette perspektivet, sosial kapital og metoder for såkalt sosiokulturelle stedanalyser, og jeg vil også trekke dette inn oppgaven.

2 Teoretiske perspektiver på valg av bosted og flytting

Historisk har flytteforskning har vært preget av strukturalisme, dvs at strukturelle faktorer styrer menneskelig handling og livsutfoldelse. Flytting var i all hovedsak knyttet til arbeidsmarked og strukturendringer, altså økonomisk forankret (Wiborg og Anvik 2000). I denne oppgaven vil jeg imidlertid benytte en mer fenomenologisk tilnærming, og analysere hvordan den unge befolkningen på Nervei ser på og tolker sine omgivelser på ulike måter og gjør sine valg på grunnlag av det. En slik teoretisk tilnærming åpner for et tolkingsmangfold, der folk har ulike verdier og meninger om bostedsvalg, som også kan skifte avhengig av hvilken livsfase man er i (Fauske, 2001)

Perspektivene er i hovedsak komplementære og ikke gjensidige utelukkende. Strukturelle faktorer virker inn, men så godt som alltid gjennom aktørers fortolkning av dem. Begge perspektivene er på denne måten nødvendige for å kunne forklare / synliggjøre drivkrefter bak utviklingen.

2.2 ET SAMFUNNSGEOGRAFISK PERSPEKTIV- STEDSTEORI.

I dette kapittelet vil jeg først presentere det teoretiske perspektivet for den videre analysen av hvordan befolkningen på Nervei konstruerer stedet og hva som påvirker deres valg. Her vil jeg gå inn på hvordan stedsbegrepet brukes og hvordan begrepet kan gi mening. Videre vil jeg forsøke å få frem forskjellen mellom rombegrepet og stedsbegrepet. For å skape en dypere forståelse av stedsbegrepet og etablere et bakteppe for den videre teoretiske gjennomgangen, tar jeg for meg ulike stedsforståelser som historisk har gjort seg gjeldende.

Spesielt vil jeg fokusere på steder som sosiale konstruksjoner, og legge vekt på det relasjonelle stedsbegrepet. I andre del tar jeg for meg hvordan steder konstrueres på ulike måter gjennom forestillinger og representasjoner. Videre ser jeg også på hvilken betydning kulturelle distinksjoner og sosiale posisjoner har for vårt forhold til omgivelsene, og for hvordan vi identifiserer oss med sted. Til slutt ser jeg på hvordan vi kan klassifisere våre omgivelser.

2.3 HISTORISKE TILNÆRMINGER TIL STED- OG ROMBEGREPET

De fleste av oss nordmenn har vel ikke noen klar definisjon av ordet sted, men benytter ordet for å betegne fysiske steder. Tradisjonelt har man sett på steder som fysiske steder i rommet, dette var også slik geografer historisk har definert sted, altså ingen presis definisjon som heller ikke trengte en faglig eller teoretisk presisering .

En vanlig måte å definerer det på er en samling av fysiske strukturer ofte omgitt av naturgitte elementer, for eksempel Nervei. Men vi bruker det også på annen måte. Vi sier for eksempel : "skal vi møtes på det *stedet* vi kokte kaffe sist". Om et nøyaktig sted som ikke har noen fysisk struktur, men knytter det da til et møtested for mennesker der det sannsynligvis både er tørt, har utsikt og tilgang til vann.

I straffeloven defineres et offentlig sted som: et sted som er bestemt for alminnelig ferdsel eller sted hvor slik ferdsel rent faktisk finner sted. Det er altså ikke et avgrenset fysisk sted , men i betydningen av et sted der mennesker møtes.

Fordi Nervei er ei samisk bygd er det relevant å se på hvordan man definerer sted på samisk. På samisk har flere ord for å beskrive et sted. Jeg skal ta for meg 3 av disse. Ordet *báiki*

(utt.bæiki) kan brukes på flere måter og brukes primært om et sted, tilholdsted, bebodd sted. Men også som et gård og gårds plass, da primært hjem plass (*ruovttu báiki*) . Det brukes ikke om et sted der man har en kort overnatting (eks. på vei til høstbeite, men benyttes om flyktige boplassen, der man bor i en periode. Slik jeg kan forstå benyttes ordet primært om steder der det foregår menneskelig aktivitet. Man benytter ikke *báiki* om et sted på fjellet.

Et sammensatt ord: *báikesáddji* beskriver et sted man har slått seg ned, eller har tenkt å slå seg ned, altså et sted som er egnet som boplass.

Det samiske ordet *sádjji* derimot, benyttes om et fysisk sted. Til hunden sier man: “*mana sádjaii* ” gå på plassen. Et tredje ord er “*javli*” som brukes om et område langs en elv der elva har et stryk. (Nilsen, 1932)

Innen samfunnsvitenskapen har man i en viss grad forsøkt å beskrive sted i et romlig perspektiv, og om forholdet mellom den sosiale og materielle verden. Kant var opptatt av å bygge bro mellom den naturvitenskapelig forståelse av naturen som et sett av rent mekaniske kausalforhold og vår forståelse av mennesket som et fritt, moralsk vesen.

I sosiologisk leksikon vises det til at både filosofien og sosiologien gjennom tidene har forholdt seg til rom og rombegrepet gjennom ulike tilnærminger. Det begynte allerede med Aristoteles. Senere har både Hegel, Durkheim, Simmel og Ratzel, Satre og Bourdieu hatt ulike tilnærminger til rommet.

I Hegels filosofi er det en akse mellom mening og intensjon på den ene siden og materielle uttrykk på den andre siden. Durkheim peker på hvordan sosiale kjensgjerninger materialiseres og blir en del av omverden, og får nesten en selvstendig virkelighet som virker på oss fra utsiden, som innebærer at samfunnslivet liksom er krystallisert og festet til

materielle bærere. Simmel og Ratzel ser rommet som en form for det sosiale og utvikla læren om sosial morfologi (former) som forsøker å forklare den materielle formen de sosiale forholdene har.

Sartre hevdet at all sosial interaksjon foregår i det "trege handlingsfeltet", og dette skaper betingelser for og formidling av den sosiale interaksjonen. De som deltar får sine handlinger betinget og formidlet av det trege handlingsfeltet (strukturene), men de blir også nærmest tvunget til interaksjon med feltet, som innebærer at den bearbejdede materie nærmest sjøl utøver en slags virksomhet.

Bourdieu er også opptatt av det sosiale rom som han mener er konstruert av sosiologen på bakgrunn av et sosialt system av sosiale posisjoner. Det fysiske rom var for han sekundært. Han deler det sosiale rommet inn i felt og klasser. Den tillærte tanke-, adferds- eller smaksmønstre (habitusen) som folk tilegner seg et eller annet sted i det sosiale rommet, på basis av økonomisk kapital eller kulturkapital, fører til ulike livsstiler og skaper forskjellige former for smak. De ulike livsstilene vi møter i det praktiske livet, er observerbare konsekvenser eller symbolske fremstillinger av vår sosiale verden. (Korsnes, Andersen, & Brante, Sosilogisk leksikon, 1997)

For Giddens opptrer det materielle rom som et redskap og ressurs for sosiale handlinger, og forholdet sted - menneske blir påvirket på et overordnet nivå av moderniserings- og globaliseringsprosesser på flere plan. Han hevder også at identitet ikke er noe vi har, men noe som skapes gjennom livsløpet, noe som da også endrer vår stedidentitet. (Giddens, 1984)

De kjente arkitektene Le Corbusier og Mies van der Rohe, lot seg inspirere av filosofien i sitt syn på rom og sted, som senere har betydd mye for arkitektfaget også her hjemme, blant

annet har vår kjente arkitekt Christian Norberg-Schulz jobbet mye med rombegrepene i utvikling av arkitekturteori. (Norberg-Schulz, 1992) Sosiologen Dag Østerberg jobbet mye i skjæringspunktet mellom arkitektur og sosiologi, og har en marxistisk tilnærming i sine teorier om det sosiomaterielle, som beskriver hvordan ting og de fysiske omgivelsene gir det sosiale mening og verdi. (Østerberg, 1998)

I et vitenskapsteoretisk perspektiv har definisjon av stedsbegrepet vært et diskusjonstema siden samfunnsgeografien barndom på 60-tallet. (Hollyway & Hubbard, 2001) påpeker at mennesker konstruerer stedene, og steder konstruerer menneskene, altså påvirker stedet og mennesker hverandre kontinuerlig. I samfunnsgeografien fokuseres det på den romlige organiseringa med utgangspunkt i begrepene sted (place) og rom (space) og skala

Til tross for ulike tilnærminger og definisjoner av sted utviklet en felles grunnleggende syn på sted utover på 90 tallet. I sin bok: *People and Places* (2001) oppsummerer Hollyway & Hubbard den moderne samfunnsgeografenes oppfatning av sted på følgende måte:

*Moreover, fundamental to human geography is the idea that we cannot studie people and places independently of each other. Indeed it is the **relationality** of people and places that is so important to geographical understanding. (Hollyway & Hubbard, 2001, s. 7)*

2.4 STED, ROM OG SKALA

Interessen for stedsbegrepet økte utover på -80 tallet. Da begynte geografene å teoretisere rundt stedsbegrepet, og med økt sosialvitenskapelig fokus på fortolkninger av romlige

aspekter, har det utviklet seg en forståelse av steder som sosiale og kulturelle konstruksjoner. En slik forståelse av sted gjør det mulig å koble det opp mot teori om globaliserings- og moderniseringsprosesser, ikke minst de kulturelle endringsprosesser og nye måter å leve på i urbane og rurale områder.

Dagens samfunnsgeografer opererer i all hovedsak med 3 overordnede og komplementære perspektiver for menneskelig handling: **sted, rom og skala.**

2.5 STED

Det er primært Agnews sine stedbegreper som opptar meg og som anses som relevant – jfr N.G: Berg sine arbeider

Slik jeg oppfatter det kan det geografiske rommet først defineres som sted når mennesker knytter seg til det, med tilhørende oppfatning, meningsdannelse og gjenkjennelse. Ulike måter å forstå stedet på, gjør at det dermed heller ikke eksisterer noen entydig definisjon av begrepet.

I 1987 fastslo geografen J. Agnew at det kunne identifiseres tre hovedretninger om sted i den geografiske litteraturen: 1) "Sted som lokalisering" 2) "sted som følelse" og 3) "sted som kontekst" Agnew mente at disse tre perspektivene er komplementære. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004)

2.6 LOCATION - STED SOM LOKALISERING

Dette knytter seg til økonomisk geografi der aktørene betrakter stedet ut fra et markedsperspektiv der man studerer stedet utenfra som bakgrunnsramme for å analysere

for dets egnethet for utkomme og baseres på at mennesket er rasjonelt. I denne sammenhengen er det naturlig å trekke ulike lokaliseringdebatter og valg for Finnmark i nyere tid. Her tenker jeg både på den debatt og planlegging som fant sted før og etter at gjenoppbygging for Finnmark startet sent i 1944.

Der er særlig forslaget om en totalplanlegging, som var et dramatisk forslag, den såkalte "planen fra London" noe som også ble fulgt opp senere av arkitekt Erik Rolfsen som var sentral i arbeidet med gjenreisning i Finnmark.

For øvrig er det kjent at det ble gjort forsøk på å kople regionaløkonomisk planlegging (områdeplanleggingen) til fysisk planlegging i regi av Brente Steders Regulering (BSR), altså en omfattende regionplan for Finnmark. Næringsgeografen og dosent Axel Sømme utformet en rapport i 1947, der han kom med betraktninger om flytting av fiskevær, gjenreisning, jordbruk og bureising, fiskerinæringen, bergverksdrift, skifer, malmleting, utbygging av vannkraft, skoleverket mm. Dette ble politisk vanskelig, og arbeidet ble ikke ført videre. (Dancke, 1986)

I denne sammenheng er det også legitimt å nevne Nord Norge planen fra 1952, der Arbeiderpartiet igjen ville ha en sentralstyrt utvikling av Nord Norge basert på helårsfiske med store båter og store industrianlegg knyttet til noen steder som skulle vokse. Som en motvekt til dette står Ottar Brox som "alltid" har hevdet at det fiskebondens liv og fiske fra sjark, er det mest rasjonelle måte og leve på. Her ligger det to totalt forskjellige utgangspunkt for "location" og to svar på stedsvalg. (Brox, Nord Norges bygder - er de liv laga ?, 2007)

Det er for meg helt innlysende at det ligger svært rasjonelle vurderinger for oppbygging av bosetning på Nervei i sin tid. Det samme gjelder alle fiskevær langs kysten. Forhold som

avstand til fiskefeltet, gunstige landingsforhold, godt grunnlag for landbruksvirksomhet osv. , har hatt sentral betydning. Historisk har den sjøsamiske befolkning tradisjonelt har vært bosatt i fjordene som her, og den nye tilflyttede befolkning slo seg ned lengre ute langs kysten.

Om lag halve befolkningen i Gamvik kommune rømte innover Tanafjorden og kom seg unna den tyske evakueringen fra 3-12 november i 1944. Allerede den 4.11 ble det dannet kriseråd i Skjånes fordi ordføreren bodde her. Her ble blant annet husspørsmål drøftet og alt disponibelt mannskap ble satt til bygging av gammer. Slike råd ble dannet for både Mehavn Gamvik og Langfjorden og midlertidige boliger ble påbegynt. Allerede i januar oppnevnte fylkesutvalget speditører på stedene innover Tanafjorden (Dancke 1986) Nervei var også en av de stedene der gjenoppbygginga ble påbegynt allerede før jul i 1944 (Iht samtale med Anton Persen) dette viser at lokaliseringa allerede var ”avklart” før de statlige myndigheter kom i gang med gjenreisninga. Nervei var også blant de stedene der gjenreisninga startet umiddelbart.

Ved etablering av et såkalt Finnmarkskontor med arkitekt og oppmåler, ble det etter hvert utarbeidet byplan for Mehavn og Gamvik og stedsplaner for mange av de mindre stedene. (1949)

Interessant er det at det også ble arbeidet med en regionplan for Nordkynhalvøya inklusiv kanal gjennom Hopseidet.

2.7 SENCE OF PLACE - STED SOM FØLELSE

Dette er et såkalt innenfra perspektiv som blant annet har med opplevd tilknytning å gjøre. Her forholder vi oss til stedet som kultur, I min oppgave er det også relevant å se på etnisk tilhørighet (norsk- samisk) som har betydning for opplevd stedtilknytning.

2.8 LOCALE - STED SOM MØTEPLASS

I tilnærmingen til sted som kontekst, beskriver vi stedet som møteplass eller node for hverdagsaktiviteter der folks aktiviteter, sosial praksis og anvendelse krysser hverandre i tid og rom, eller som "setting" for hverdagens sosiale interaksjon. Steder blir områder der mennesker utvikler og uttrykker seg subjektivt. Hvordan vi oppfatter et sted varierer, men det er sannsynlig at personer som har vokst opp på samme sted har noen like erfaringer og oppfatninger.

Mennesker påvirker og skaper steder, samtidig som steder med på å forme vårt hverdagsliv jeg oppfatter at sted som kontekst er en mellomting mellom, eller blanding av, sted som lokalisering og stedsfølelse. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004)

2.9 ROM – SPACE

Det finnes flere definisjoner av rombegrepet.

Mye av det teoretiske grunnlaget for mye av dagens samfunnsgeografi kan tilskrives Lefebvres som har etablert et begrepsapparat, i følge Lysgård. (Lysgård, Romlighet i studier av mennesker, steder og regioner, 2004)

Hans teori om produksjon av rom, eller mer presist, hans såkalte romlige triade, kjennetegner produksjonsprosessen ved tre aspekter som ofte er benyttet ved studier av byer og steder.

1. Romlig praksis – (Spatial practice) det erfarte rom. Dette kan defineres som stedet der det daglige livet utspilles, en dialektikk mellom sosiale samhandlinger og institusjoner. Vi forholder oss altså både til den spesifikke, materielle lokaliteter og bruken av rommet. Det er denne "prosessen" som kjennetegner det erfarte rom. Det er også den dominerende aktivitet som også tilegner seg rommet. (Lysgård, Romlighet i studier av mennesker, steder og regioner, 2004)

For Nervei sin del er det naturlig å se veiene og stiene som forbinder ulike funksjoner og plasser Nervei og bruken av disse. Fra flytebrygge bortover veien langs sjøen østover, forbi kaiene og veien opp til skolen. Dette er materielle forhold og den romlige erfaringen kommer gjennom bruken av disse "sentrumsområdene". Disse fremstår som romlig organisering og erfaring og den hverdagslige opplevde og erfarte forståelsen av rommet.

Men disse har vært endret gjennom tidene. Først var de stier (eller geino på samisk) som er blitt formet av menneskelig aktivitet og etter hvert er noen av disse utbedret og gruset frem til å bli kjøreveier.

Lysgaard hevder at: "... romlig praksis er det som sikrer kontinuitet og sammenheng i samfunnets sosiale strukturer, og de reproduseres og endres til stadighet i en historisk prosess gjennom sosial praksis og interaksjon" (2004: 21). Denne historiske prosessen kan eksempelvis også være bygging av skolen på -90 tallet.

2. Rommets representasjoner – (*representations of space*) det begrepsliggjorte eller begrepsfestede rom, Dette handler om ulike forestillinger om rommet abstraksjoner Lysgård definerer dette på følgende måte:

Selv om dette er et mentalt rom av representasjoner i form av begreper og diskurser, utopiske tanker og fremtidsrettede visjoner, er dette samtidig det dominerende rom, gjennom at det i seg selv representerer en maktbase for hvordan samfunnet til enhver tid skal forstås, uttrykkes og formes (Lysgård, Romlighet i studier av mennesker, steder og regioner, 2004, s. 22)

Dette dreier seg i stor grad om ulike forestillinger om nærmiljø i forhold til forestillinger om det gode liv. Eksempelvis vet vi at byboere har sine primære sosiale forankring andre steder enn i nærmiljøet, mens på Nervei er disse innenfor gangavstand. Dette rommet er knyttet til den orden som samfunnets dominerende sosiale relasjoner gjennomtvinger, den viten og rasjonalitet denne struktureres av, og legitimeres ved. Altså forhold som formidles gjennom kunnskapsregimer, koder og tegn.

3. Representasjonens rom – (*spaces of representation*). det levde rom. hverdagslivets handlinger. Dette er knyttet til hvordan vi produserer og reproducerer oppfatninger av rommet, altså en produksjonsprosess basert på både det erfarte rom, og det begrepsliggjorte rom, hvor vår hverdagslige praksis produserer ”nye” oppfatninger. Vår hverdagslige praksis knytter seg altså både til våre konkrete erfaringer av det materielle og de forestillinger som dominerer rommet. Lysgård betegner det slik:

Det er imidlertid verdt å merke seg at det er vanskelig å studere produksjonen av det levde rommet uavhengig av de to foregående, fordi det levde rommet ikke bare skapes gjennom umiddelbare handlinger, men også gjennom bearbeiding av det som

er erfart og begrepsliggjort (Lysgård, Region i forskning, politikk og hverdagsliv, 2004, s. 22)

I studiet av Nervei-samfunnet vil det her dreie seg om i hvilken grad hverdagslivets handlinger produserer nye, eller reproducerer tradisjonelle oppfatninger av hva det vil si å bo og leve akkurat her.

2.10 GLOBALISERING OG STED

De fleste av oss er ening i at verden blir mindre, noe som ofte betegnes som globalisering. Det finnes mange ulike definisjoner av ordet, sjøl oppfatter jeg at globalisering er den økende grad av integrasjon, samhandling, påvirkning og gjensidig avhengighet som skjer mellom folk og stater på samfunnsområder som økonomi, samfunn, teknologi, kultur, politikk og økologi. De gamle barrierene som tidligere var en effektiv hindring for handel og flyt av informasjon, er ofte borte. Det innebærer økt flyt av varer og mennesker over landegrenser, og ikke minst flyt av penger. Globalisering er ikke én enkelt prosess, men et komplekst sett av prosesser med mange underprosesser som binder folk og alt liv sammen til ett globalt system.

Det foregår en debatt hvorvidt steders særegenheter er i ferd med å forsvinne. Mange geografer er sterkt uenige i denne påstanden. De argumenterer for at steder er vel så viktige som før, men på nye måter. Vi vil få en økt differensiering mellom stedene. Det vil bli utviklet nye forskjeller, og steder vil beholde sine særtrekk samtidig som nye likheter utvikles. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004) I studiet av et veiløst sted i globaliseringens tid, vil nok mange peke på faren for at et slikt samfunn vil bli "hektet" av, og nærmest overlatt til seg selv. Som min studie viser, forholder det seg ikke slik.

2.11 NYERE STEDFORSTÅELSER

Arbeidet med stedsteori pågår kontinuerlig og nyere arbeider synes å ha som mål å bygge bro mellom det subjektive og det objektive, der man bestreber seg på å knytte sammen det sosiale, det materielle og det symbolske i konstruksjonen av stedet. Globaliseringa har fått større betydning for stedets utvikling og det setter fokus på mer på økonomiske, sosiale og kulturelle endringsprosesser og forholder seg begreper som "the speeding up" "the spreading out" og "the linking up". (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004)

Noen har den oppfatning at dette fører til at alle steder blir like, altså en homogenisering av typen " det kapitalistiske globale landskap" og at dette fører til "the end of the geography". Andre igjen mener dette fører til differensiering ved at det vil bli skap nye forskjeller. (Hollyway & Hubbard, 2001)

Berg og Dale viser til Castree som har en divergerende stedsforståelse. Han påpeker at det fortsatt vil være fysisk avstand mellom stedene, og at steder derfor vil være bundet sammen fordi de er forskjellig, og at dette innebære at næringslivet sprer seg, fordi det vil være ulik tilgang på råstoff osv. Videre hevder han at steder reagerer forskjellig, dvs. ulikt, på samme impuls utenfra (proaktiv) og at lokale særtrekk fører til nye uventede resultater (hybridisering). Han minner om at de sosiale relasjonene er lokale og at ikke alle steder vil bli omfattet av globaliseringa. Derfor, hevder Castree er det feil å tro at globaliseringa fører til like og homogene steder, men heller en glocalisering (lokale- globale) De viser også til Doreen Massey som var en sentral Marxistiskgeograf på 70 tallet. Hun skisserer et relasjonelt stedsbegrep basert på at stedene er åpne og dynamiske. Og i et

kulturelt perspektiv er stedene gjensidig avhengig av hverandre, men også mennesker og steder er gjensidige konstituerende. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004)

2.11.1STED OG SOSIAL KAPITAL

Teori om sosial kapital er en annen tilnærming. Sentralt i disse teoriene er at sterke sosiale nettverk mellom innbyggere – enten nettverkene er formet gjennom formelle organisasjoner eller ved mer uformelle sosiale relasjoner – så genererer det tillit og samarbeid mellom innbyggerne, og dermed økt samfunnsengasjement og evne til kollektiv handling. Den måten generalisert tillit ofte blir målt på, har tradisjonelt vært at respondentene spørres om de mener folk flest er til å stole på.

Spørsmålet om det sosiale grunnlag for ivaretagelsen av vår evne til å handle kollektivt, har vært et sentralt tema innenfor den forholdsvis unge forskningstradisjonen som er basert på teorier om sosial kapital. Kjernen i disse teoriene er at sterke sosiale nettverk mellom borgerne – enten nettverkene er formet gjennom formelle organisasjoner. eller mer uformelle sosiale relasjoner – utvikler tillit og samarbeid mellom borgerne, og dermed økt samfunnsengasjement og økt evne til kollektiv handling og problemstilling.

Forekomst av sosial kapital er gjerne knyttet opp mot de formelle og uformelle nettverk som vi er en del av, og det sentrale elementet i definisjonen av begrepet sosial kapital er: tillit eller forekomst av gjensidige tillitsforhold mellom individene i samfunnet. Det er altså ikke er en egenskap ved, eller en ressurs kontrollert av enkeltindivider, men en egenskap ved de relasjoner som knytter individene i et samfunn sammen og som dermed utgjør en viktig forutsetning for sosial integrasjon, demokratisk stabilitet og økonomisk effektivitet.

(Bø & Schieflo, 2007)

En av de mest sentrale forskere innenfor feltet sosial kapital i dag, er den amerikanske statsviteren Robert Putnam. I sin kjente bok *Bowling Alone* hevder han at det i samfunn med mye sosial kapital, i betydningen høy grad av generalisert tillit, så finner en som regel en positiv utvikling av demokratiet og lokalsamfunn som kan mobilisere. Putnam ser sosial kapital og tillit som noe som skapes nedenfra, ut fra det vi kan kalle et samfunnsorientert perspektiv. Han lanserer en rekke aktuelle virkemidler for å øke beholdningen av sosial kapital, dette omfatter alt fra at skolesystemet vektlegger samfunnsbevissthet, til teamarbeid på arbeidsplassene. (Putnam, 2002)

Bygdefolket på Nervei, har som mange langs kysten sine røtter fra ulike steder. Her som mange andre steder har folk både norske og samiske røtter, og opplever tilknytning til disse på ulik vis. Dette er forhold som er relevant for Nerveisamfunnet. Jeg vil derfor her trekke inn Bourdieu som tar for seg forholdet mellom kulturkapital og sosial kapital.

Han påpeker at pengekapiatal kan byttes med eksempelvis utdanning eller andre former for kulturkapital, som igjen kan selges på et marked. Man kan altså på den måten flytte seg i det sosiale rom. Men det mest relevante for Nervei, er Bourdieus sin påstand om at kulturell kapital kan "veksles" i sosial kapital. Det betydningsfulle her er at den samiske kulturkapitalen på Nervei har gitt befolkningen status og tilgang til de samiske miljøer, noe som helt klart har åpnet dører for videre "investering". (Miegel & Johanson, 2002) I denne sammenheng vil jeg trekke frem at en helt sentral årsak til at planen for veien nå er vedtatt, er de avtaler som ble forhandlet frem mellom reinbeitedistriktet og bygdefolket under de sosiale møtesteder som ble konstruert under planfasen. Samtidig er det min overbevisning at den sosiale kapitalen som her oppsto, ville vært betydelig høyere dersom begge grupper også hadde behersket samisk.

2.11.2STEDSANALYSE PÅ FOLKEMØTE

Under arbeidet med denne oppgaven kom jeg over referat fra et høringsmøte folkemøte Kystfiskeutvalget for Finnmark hadde i Kjøllefjord 22.5. 07. Tilstede var ca. 35 personer.

Referatet fra møtet er grundig og gjengir ordrett de uttalelsene som fremkom. Uttalelsen fra en ukjent møtedeltager synes jeg kan stå som en god folkelig stedanalyse og gjengis her.

.....I tillegg til det hadde du denne sentraliseringsprosessen. Mange av de bygdene ble rett og slett avfolket. Det kom ikke vei og kanskje kom det strøm, men da var det for sent. Folk pakket kofferten og flyttet. Som det ble sagt her, fra Mårøyfjorden flyttet de til Dyfjorden også flyttet dyfjordingene til Mehamn også flyttet de fra Mehamn til Tromsø og så flyttet tromsøværingene ned til Oslo. Og de i fra Oslo drar vel over til London eller New York.

Men dette er vel en del av samfunnsutviklingen. Men det som vi ser som er veldig interessant er at borti Tana der har de faktisk flere levende fjordbygder igjen. Der har de moderne båter og kvoter – noen av de driver fiske i kombinasjon med annen næring. Jeg var en tur på Nervei i fjor og på Langfjordneset. Jeg var imponert. Jeg kommer inn til Nervei og der bor syv, åtte eller ni familier. Der ligger det også syv-åtte båter ved flytebryggen. Alle hadde rettigheter på Gruppe I for torsk, hysa og sei. De fleste hadde også krabberettigheter. Og de levde godt av dette.

2.11.3TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ VALG AV BOSTED OG FLYTTING

Bosetting og flytting er et stadig tilbakevendende og viktig tema i den norske samfunnsdebatten, ikke minst her i Finnmark og Nord Norge for øvrig. Når jeg setter fokus

på vei og utvikling av Nervei, kan jeg selvfølgelig ikke komme utenom temaet bosetting og flytting. Ikke minst skyldes dette at kommunen (Gamvik) de siste 30 år har hatt en reduksjon i folkemengde på nesten 40 %. Over halvparten av reduksjonen har vært de siste 10 år. Dette må betegnes som dramatisk og Gamvik er en av de kommunene i landet med størst reduksjon i folketall. I min oppgave tar jeg i stor grad utgangspunkt i noe av det materiale som er skrevet som en del av forskningsprogrammet "regional utvikling" REGUT, som teoretiske tilnærmingen

Et spennende og oppløftende resultat av denne forskningen, viser betydningen av at sosial identitet og sosial kapital knyttet til et område, stadig får større betydning. Mer fokus på å skape identitet, bolyst og entreprenørskap, kan bidra til at utkantene fortsatt vil være et godt alternativ til storbyene. Men denne optimismen må ses i forhold til at ikke alle steder har folk med vilje og evne til å opptre som entreprenører. Det kan bl.a. henge sammen med aldersfordeling, at noen samfunn er preget av at det nesten ikke finnes noen yngre generasjon

Flytteforskningen har som allerede nevnt vært knyttet til to retninger. den tradisjonelle betegnes ofte som strukturalisme og er en samlebetegnelse for ulike teoretiske retninger som baserer seg på at det finnes universelle lover som styrer menneskelig handling og sosialt liv, og tar ikke utgangspunkt

i at vi er selvstendige mennesker, med egne motiver for å handle. Denne forskningen har hatt et makroperspektiv, knyttet til analysen av aggregerte flyttestrømmer som har vært knyttet til hvordan de nasjonale økonomiske konjunkturer og endringer i arbeidsmarkedet har vært. Denne forskningen har sterke bånd til Marxistisk inspirert forskning, men kanskje

spesielt til teorier om økonomiske transformasjoner, avindustrialisering og informasjonssamfunnets framvekst.

Nyere forskning har utfordret den strukturalistiske forskningstradisjonen, med utgangspunkt i et sosialkonstruktivistiske perspektiv. Dette forstår folks flyttinger som resultat av den enkeltes sosiale konstruksjon av by og bygd. Denne forskningen er forankret i fenomenologien, som tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen vi har, der forskeren må forsøke å forstå den dypere mening som folk har og som ligger til grunn for deres valg av bosted. I et slikt perspektiv består samfunnet av individ som ser på sine omgivelser på ulike måter, som tolker sine omgivelser ulikt og som handler deretter. Nyere teoretiske tilnærminger legger altså vekt på et tolkingsmangfold, som åpner for at folk har forskjellige verdier og meninger om bostedsvalg, og ikke minst at folk meninger og standpunkt ikke nødvendigvis er stabile over tid. (Aase, Push pull tesen, 2006) (Villa, 2005) (Grimsrud & Sørli, 2004)

Mye av flyttinga fra Finnmark kan likevel forklares i et tradisjonelt strukturelt perspektiv knyttet til ulike nasjonale makro-økonomiske strømmer, men dette til tross antar jeg at de sosialkonstruktivistiske perspektiver har vist sin forklaringskraft og jeg har valgt å knytte min analyse av Nervei opp mot dette teoretisk perspektivet.

Dette valget må knyttes opp mot min antagelse om at folk velger å bo og leve på Nervei av andre grunner enn eksempelvis fravær av kino og restauranter, og ut fra en observasjon av at befolkningen på stedet er i stand til å skaffe seg et utkomme med romslige inntekter.

3 METODISK TILNÆRMING

3.1 INNLEDNING

I dette hovedkapittelet skal jeg redegjøre for de metodologiske valg og vurderinger jeg har gjort. En slik avklaring anser jeg som viktig for at empiri skal bli eksplisitt og relevant for besvarelsen.

Innledningsvis vil jeg gå gjennom valg av metode og vitenskapsteoretisk orientering før jeg går gjennom ulike sider ved datainnsamlingen m hvordan det er samlet inn, bearbeidet og analysert. Til slutt vil jeg gå gjennom faktorer som har påvirket materialets reliabilitet og validitet.

”En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” skrev Vilhelm Aubert (Aubert, 1969)

Valg av forskningsmetode er knyttet til hvordan man skal innhente kunnskap, hvilke metode som er hensiktsmessige og hvorvidt den valgte metoden gir den kunnskap man er interessert i.

Hovedskillet i metode går mellom kvantitative og kvalitative forskningsdesign.

Mens den kvantitative metode er den dominerende innen naturvitenskapelig forskning, er kvalitativ metode i dag dominerende innen samfunnsforskningen.

Kvantitative data uttrykkes som regel i mengde termer og knytter seg naturlig opp mot deskriptiv forskning, mens kvalitativ data uttrykkes i tekst og har sin basis i menneskelig kommunikasjon, med påfølgende behov for fortolkning og forståelse og tilhører den eksplorative forskningen. (Thagaard, 1998)

Undersøkelsesgruppen på Nervei er for øvrig altfor liten til at kvantitativ metode kan benyttes, noe som i seg sjøl utelukker denne metoden.

3.2 VALG AV FORSKNINGSDESIGN

Å utforme et forskningsdesign for denne oppgave er vanskelig å beskrive. Oppgaven har på mange måter "kommet av seg sjøl" ved at jeg i yrkessammenheng har hatt ansvaret for å utarbeide plan for ny vei, og da var det naturlig å gå ta utgangspunkt i det arbeidet som ble gjort i forbindelse med planen og konsekvensutredninga de siste de 3 år. Gjennom det arbeidet har jeg fått mye kunnskap om Nervei samfunnet, hvordan bygdefolket forholder seg til å leve uten vei, og hvordan de ser for seg stedet utvikling. Det som fikk mye betydning for at jeg skriver om Nervei, var det "grep" vi gjorde når vi startet planarbeidet for vei til Nervei. For å få en sammenheng mener jeg det blir riktig å redegjøre for dette her.

Mye av den historiske og kulturkompetansen jeg og mine kollegaer har, var helt sentralt for at vi kunne utføre det planarbeidet på en tilfredsstillende måte. For det første var kunnskap om den samepolitiske utviklinga de sist 30 år viktig, da særlig om brytningen mellom det samepolitiske miljøet som Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) som har relativt tette bånd til næringsorganisasjonen Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR/NRL) på den ene siden og Samenes landsforbund (SLF) på den andre siden. Skillene mellom disse miljøene den

gang kan man grovt sagt gikk mellom det samiske miljøet på innlandet som hadde beholdt sitt språk og det kystsamiske som ofte hadde mistet sitt språk, og som den tiden ofte ble definert som “mindre samisk” Har var vi klar over at det var noen historiske linjer og brytninger tilbake til den tiden da Nordkynveien ble bygget på 70 tallet.

For det andre var vi kjent med at det hadde vært “full skjæring” mellom reindrifta og befolkningen på Nervei i forbindelse med de anleggsarbeidene som var foretatt 1-2 år før.

Jeg er sjøl et produkt av 70- tallets tradisjon med arealplanlegging som var forankret i en rasjonalistisk planleggingstradisjon , ofte definert som synoptisk planleggingsideal (Jensen 1987) Jeg vil hevde at denne tradisjonen fortsatt står sterkt i Finnmark, noe jeg vil tilskrive flere forhold. For det første er den knyttet til den plantradisjon vi hadde i Nord Norge etter krigen, som var basert på en prioritering av nasjonale oppgaver , sentral ledelse, stor tiltro til forvaltning og ekspertise og med et sterkt fokus på fysiske resultater. Den andre grunnen til at denne plantradisjon fortsatt står sterkt, er både statlig eierskap til mer en 90 % av arealene, en svak privat sektor og tilsvarende sterk offentlig sektor.

Mange ser i dag at dette planleggingsideal ikke lenger fungerer tilfredstillende og til tross for at lovverket i stadig større grad grad vektla brukermedvirkning osv, fortsatte vi langs de gamle linjene. Etterhvert utviklet det seg nye planleggingsteorier, som gikk i samme retning, der planlegging i større grad blir basert på mindre tiltro til at det kun er “ekspertisen” som vet hvordan det skal planlegges og en mangfoldig rasjonalitet . Jeg skal ikke her gå for langt inn på de ulike tradisjonene, men et par trekke frem et par forhold som jeg mener er av interesse for denne oppgaven.

Med utgangspunkt i store sosiale problemer utviklet det seg på 70 tallet hva man kalte talsmansplanlegging der planleggeren skal ha et bevisst ansvar for å ivareta de svake

gruppens interesser. Denne tradisjonen har også fått feste i det norske regelverket, og ligger nedfelt i plan- og bygningslovens intensjoner om medvirkning og folkevalgt styring. Jensen henviser til Ottar Brox som argumenterte for at planlegging for grisgrendte og fraflyttingstrua områder, skulle foregå på lokalsamfunnets premisser. (Jensen 1987)

Gjennom årene har jeg utviklet en del erfaring med det som ofte betegnes som forhandlingsplanlegging eller collaborative planning, men er også inspirert av Habermas sin kommunikative teori, og forsøker ofte å knytte dette mot en del planoppdrag. Samtidig kjenner jeg meg igjen i Popper sin beskrivelse av hvordan planleggeren har opplevd endringene:

To planners, bargaining seemed uncomfortably unprofessional. It compromised the purity, the detachment, of the planner's vision and skills. It undermined the regulations

Planners formulated and overlaw, smacked of the log-rolling politics many of them loathed, and violated many of the principles of their professional training. In short, planners believed – an expected outsiders to believe that land-use plans and zoning ordinances were there to be followed. (Jensen, 1987)

Ved oppstarten av planarbeidet for veien til Nervei, så vi at det var gjennom dialog mellom reindriftsutøverne (reinbeitedistriktet) og befolkningen på Nervei, vi kanskje kunne finne løsninger for veitraseen. Vi så det slik at en var en type forhandlingsplanlegging som kunne føre frem. Vi som planleggere måtte da fokusere på åpenhet og tillitt. Vi måtte få alle parter til å møtes og få i gang gode samtaler.

Dette førte naturligvis til mange besøk og mange lange (og ikke minst sene) samtaler med medlemmene i bygdelagets veikomiteen og andre. Å finne ut hvor planleggeren sto, viste seg å være viktig, for lokalbefolkningen og ”stakeholders” innen reindriften. Hvor sto en planlegger som bodde i samme bygd (Karasjok) som reindriftsutøverne? Dette var forhold vi måtte ta tak i og snakke om. På samme måte var det med reindriftsutøverne, var vi lojale mot deres tidligere standpunkt - at det i hvert fall ikke skulle bygges noen vei gjennom områder som var viktig for dem.

Vi observerte at disse samtalen dreide seg i svært liten grad om plan- og vegtekniske forhold, de var rammet inn av et omforent ønske om Nervei sin mulighet for å overleve, når smertegrensen kanskje er nådd, om å forstå, respektere og akseptere at begge parter har rett til å sikre sitt utkomme og fremtid. Men det var også sentralt at vi fikk frem reindriftsfaglig kunnskap om reinens bruk av ulike områder og ikke minst hva som gjør at den unnviker bestemte områder. I denne planperioden var det ikke bare mellom 8-16 det ble ført samtaler, men det var mange og lange telefonsamtaler med leder i veikomiteen.

Det var gjennom et slikt grep på planarbeidet jeg gradvis fikk økt innsikt og interesse for Nervei- samfunnet og derav interesse for ytterligere innsikt og undersøkelser.

Med dette som utgangspunkt var på mange måter design, metodevalg og den vitenskapsteoretiske orienteringen lagt.

3.3 EGEN ROLLE - TO HATTER

Fordi jeg har hatt flere roller i forhold til mine informanter i løpet av den perioden jeg har jobbet med Nervei, anser jeg det som viktig å se på dette fordi det sannsynligvis har stor betydning for mange sider ved min oppgave og min tilgang til forskningsfeltet.

Jeg har "hatt på meg flere hatter" i den perioden jeg har jobbet med Nervei. Innledningsvis og ved mitt første besøk, hadde jeg status hos bygdefolket som en ukjent planlegger, en status som de kanskje også knyttet opp mot en del formaliserte plikter og rettigheter, fordi en planlegger fra et privat firma blir sett på som en som opptrer på vegne av, eller i stedet for, en offentlig ansatt planlegger. Denne statusen forutsatte at jeg også følger de uskrevede regler for hvordan en planlegger skal oppføre seg. Det etableres det et *status-sett* som gjør det mulig for aktørene å etablere forventninger til hverandre, ofte definert som *rolleforventninger*.

Fra enkelte hold hevdes at den rollen forskeren spiller, er hans adferd i forhold til status, og selv om statusen tillater flere utforminger, finnes det alltid begrensninger som er kulturelt betinget. Det må altså være et minimum av samstemte rolleforventninger mellom "partene" for at de skal være i stand til å kommunisere. (Aase, En status som passer for meg, 1997)

Jeg er inneforstått med at det ofte kan være vanskelig for både forsker og informantene å finne sammenfallende rolleforventninger, men selv om Nervei er ei sjøsamisk bygd, og jeg ikke kan skjule at jeg er født og oppvokst på Østlandet, så har jeg i over 30 år levd tett med Finnmarkinger og samer, noe som har preget meg så mye at jeg kanskje passer til stempellet "reservelapp", som innebærer at jeg har opparbeidet meg relativt mye kulturkompetanse og kulturforståelse.

Allerede gjennom de telefonsamtaler jeg hadde med leder for veikomiteen fant vi tonen, og når jeg en fin sommernatt hadde kjørt over fjellet og parkerte min ATV utenfor hos veikomiteens leder og hilste på, og når ved daggry gikk til sengs hos veikomiteens leder, tror jeg de tilstedeværende konstaterte at planleggerne og bygde folket ville være i stand til å kommunisere med hverandre. Innenfor den samværsformen vi har i Finnmark, vil jeg hevde at noe annet ville vært uvanlig.

Men "kem vi egentlig e?" ble ikke avklart før etter en tid, noe vi senere fikk også fikk bekreftet. Det er ofte i slike møter vi ser kulturkollisjoner mellom planleggere "sørfra" og Finnmarkinger. Men det er et stykke fra rollen som planlegger til forsker.

3.4 FORSKERROLLEN VERSUS PLANLEGGEREN

Gjennom de 3 siste årene er jeg blitt godt kjent med folket på Nervei gjennom min rolle som ansvarlig for gjennomføring av reguleringsplanprosessen for vei til Nervei, og det er derfor viktig at jeg har et bevist forhold til disse to rollene og foretar en grenseoppgang.

Det er begrenset stofftilgang om forskere som arbeider med egne miljø. Det er tradisjonelt vært et akademisk krav om distanse til det stoffet man arbeider med, som legitimerer forskning av fremmede i et samfunn i mye større grad enn å forske på det nære.

Jeg oppfatter at denne etablerte "sannhet" særlig har hatt godt fotfeste innenfor antropologien, mens dette i dag er i ferd med å snu i motsatt retning, nemlig at nærhet kan være en styrke for forskningen. (Gullestad, 1998)

Mitt utgangspunkt for å forske på Nervei er at jeg opplever å være akseptert. Jeg ville ikke gjøre denne oppgaven hvis jeg ikke hadde opplevd en nærhet til befolkningen.

Når jeg første gang kom til Nervei og ble innkvartert hos lederen for veikomiteen, var det stor spenning knyttet til hvem jeg og min kollega egentlig er. Befolkningen hadde akkurat hatt en bitter konflikt med reindrifta på grunn av en utbedring av kjøresporet over fjellet.

Kommunikasjonen gikk da via advokater. Når vi kom fra et konsulentkontor med kontoradresse i Karasjok (der er også vinteradressen til reinriftsutøverne) så stilte de seg sjølsagt spørsmålet: På hvilken "side" sto vi.

Derfor har etablering av tillitt hos de impliserte parter i planprosessen, vært sentralt og bidratt mye til et bra resultat.

Samtidig har jeg i friskt minne en samtale med to sentrale personer på Nervei om forskning for snart 2 år siden, der de ga uttrykk for ubehag når de har hatt besøk av fremmede fra universitet for å bli "forskert på". Der og da la jeg bort min ide om å forske på Nervei.

Når jeg nå allikevel ønsker å fokusere på Nervei, er det en konsekvens at jeg på direkte spørsmål til flere har fått tilbakemelding på at de ikke opplever det som ubehagelig at jeg skriver om livet og folket på Nervei, de er nysgjerrig på mine teser og vil gjerne bidra.

3.5 METODOLOGISKE VALG

Med utgangspunkt i teknisk utdanning har jeg vært knyttet til en tradisjon der måling innebærer å tallfeste et fenomen. Man måler, veier og teller, altså det som defineres som kvantitative metode. Etter hvert som utdannet meg og jobbet innenfor arealplanlegging, var det ikke så relevant lengre bare å telle og måle.

Gjennom samfunnsfaglige studier har jeg gradvis innsett at de fleste samfunnsvitenskapelige fenomener som skal måles ikke er verken hendinger eller objekter, men som oftest

temmelig abstrakt. I samfunnsvitenskapen definerer Kristen Ringdal måling til å være: **Å knytte teoretiske begreper til empiriske indikatorer**, (Ringdal, 2001) også definert som operasjonalisering.

Uten denne innsikten ville det nærmest være umulig for meg å forske på Nervei, av den enkle grunn at kvantitativ forskning på under 40 mennesker ikke er relevant.

Som tidligere nevnt var det under planprosessen for veien, jeg kom frem til at jeg ønsker å skrive denne oppgaven. Derfor har jeg forsøkt å være bevist på å "tenke forskning" når jeg arbeidet med planen, noe som innebærer systematisk samling av materiale som har bestått av både av kvalitative individuelle intervjuer, gruppeintervjuer, bruk av spørreskjema, observasjon og noe litteraturstudie.

Dette innebærer at det er den kvalitative tilnærming som er dominerende og ga seg på mange måter sjøl. Metoden passer meg godt fordi den gir meg mulighet til å utdype spørsmål som: "Hvordan forstår ...?", "Hva betyr ...?", og "Hvordan foregår ...?". osv. Metodens art gir meg også mulighet både til å gjennomføre kvalitative intervjuer, gruppe samtaler, observasjon og deltagende observasjon.

Imidlertid har jeg også gjennomført en liten kvalitativt inspirert del i form av å benytte et spørreskjema, der 20 stykker svarte.

Det kan ikke hevdes at jeg har jobbet systematisk med denne oppgaven under hele perioden når jeg arbeidet med planlegging av veien. Det har gått i rykk og napp, men det er særlig det siste året jeg har i fokusert mest på masteroppgaven. I planperioden har jeg hatt 6 møter med veikomiteen. deltatt på 2 folkemøter på Nervei, og 3 bygdemiddager/fester i forbindelse med mine besøk På Nervei.

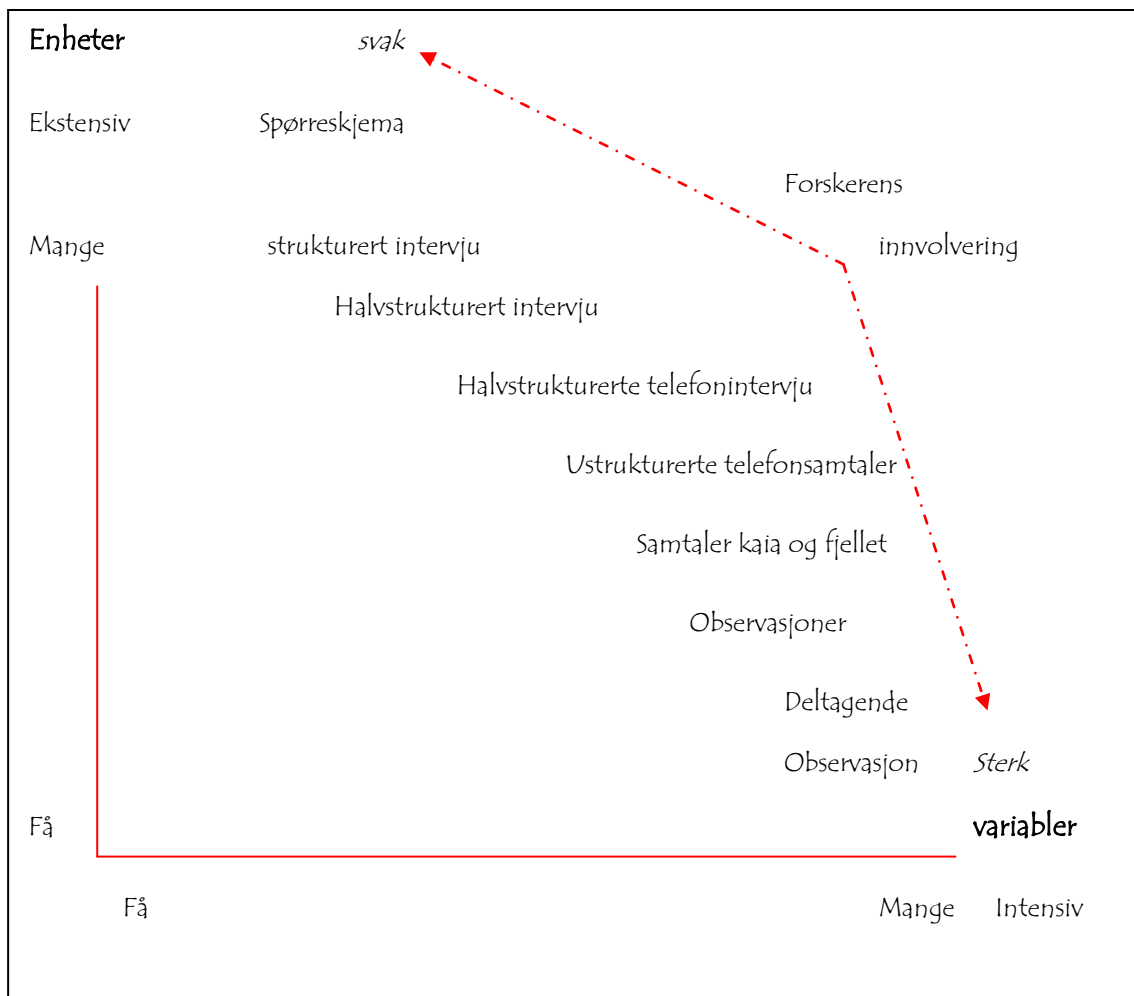
Utenom disse møtene intervjuet jeg 5 mennesker i forbindelse med konsekvensutredning av temaene næringsliv og infrastruktur.

Arbeidet med planlegging av veien ble stort sett avsluttet i september 2007 da høring og ettersyn av planen var ferdig og planforslaget var bearbeidet og sendt til endelig behandling. Etter den tid har mine besøk på Nervei vært av privat karakter og systematisk rettet mot utførelse av denne oppgave. Jeg har i den perioden deltatt på 1. møte i veikomiteen pr telefon og 1. der jeg fysisk var til stede. I vinter (2008) oppholdt jeg meg 6 dager på Nervei der jeg både deltok i folkemøte, gjennomførte strukturerte intervju med 6 informanter, hvorav 2 av disse var et gruppeintervju. Intervjuene var på ca. 70-80 minutter og ble tatt opp på bånd. Ved samme besøket deltok jeg også på et folkemøte, gjorde notater fra interessante samtaler og delte ut spørreskjema til 20 innbyggere som sa seg villig til å svare på mitt spørreskjema.

3.6 KVALITATIV FORSKNING OG TRIANGULERING

Samtalen er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over gitte situasjoner eller sammenhenger. For å forstå og forklare det sosiale fenomenet som studeres må forskeren gå dypt inn personers meningsunivers. (Thagaard, 1998) Samtaler er likevel bare en av flere metoder innen kvalitativ forskning, og det er ganske vanlig å bruke flere innfallsvinkler til fenomenet som studeres. Dette kan gi ulike kunnskapsdimensjoner som vil styrke kvaliteten på forskningen. (Fossåskaret, 1997)

Erik Fossåskaret viser i samme artikkel en figur, som på mange måter kan illustrere mitt arbeid med denne oppgaven.

Figur fritt etter (Fossåskaret 1997, 17)

Innsamlingen av data har foregått ved en åpen interaksjon med mine informanter, og den nære kontakten jeg har etablert til mine informanter har vært viktig.

På veien frem for å tilegne meg kunnskap om Nerveisamfunnet og bygdefolket der, har jeg benyttet både strukturerte, halvstrukturerte og ustrukturerte intervjuer, feltsamtaler på felles fjellturer, under måltider, på kaia osv. Jeg har observert og bedrevet deltagende observasjon i møter jeg har deltatt. I tillegg til dette er det også fullt ut akseptabelt å

kombinere kvantitativt og kvalitativt orientert forskning. (Fossåskaret, 1997) Denne fremgangsmåten defineres ofte som triangulering.

Et kvalitativt forskningsopplegg beskrives som fleksibelt og en runddans mellom teori, data og metode. (Wadel 1991) dette har gitt meg mulighet til å avklare problemstillinger samtidig med at ny data samles inn, og analysen ble bygd opp. Allerede tidlig begynte jeg å ane konturene av hva dette dreier seg om, og nye problemstillinger dukket opp fordi informantene bidro vesentlig til at jeg endret fokus.

Det var de kvalitative dybdeintervju jeg gjennomførte vinteren 2008, jeg valgte å benytte et forskningsopplegg basert på retrospektivt intervju, fordi jeg ønsket å komme nærmere informantens livsverden, gi meg en dypere innsikt i informantenes opplevelse av temaene, nyansene og få frem helheten i deres sitt forhold til livet på Nervei og forholdet til vei.

Det er nettopp deres handlinger, følelser og tanker som er av interesse i det kvalitative forskningsintervjuet, fordi vedkommende er en enestående og konkret person, med sin handlemulighet og –ferdighet. Vi må altså få kontakt med informantens perspektiv og tilværelsesstrategi og personlig mening. Når dette ligger under og strukturerer bestemte gjøremål i folk sitt liv, så kan dette kun oppnås hos den personen der den er dannet og uttrykkes. (Fog, 1994)

Den åpne intervjuformen ga meg mulighet til å utdype, forklare og komme dypere inn i folk sin opplevelse av livet på Nervei uten vei og opplevelse av kampen for veien Samtalene foregikk med åpne spørsmål der jeg var "instrumentet" som ble brukt til å få frem data.

3.7 DATAINNSAMLING – INTERVJUENE

Før jeg gjennomførte de kvalitative intervjuene vinteren 2008, var de fleste på Nervei inneforstått med at jeg arbeidet med en masteroppgave, noe jeg gjorde som student og privatperson, og var atskilt fra min planleggerrolle. Alle de jeg intervjuet var på forhånd kjent med at jeg ønsket å gjennomføre intervjuer med noen av disse.

Jeg hadde forberedt intervjuene på forhånd, men fant det ikke formålstjenlig å lage en detaljert intervjuguide, fordi jeg fryktet at dette ville være distraherende og til hinder for den "gode samtale". I stedet hadde jeg satt opp en del stikkord jeg ønsket å føre intervjuene rundt, og disse temaene informerte jeg om før jeg startet. (Fog, 1994)

Valg av informanter var ikke enkelt. Gjennom planprosessen har jeg fått veldig mye informasjon om de oppfatninger og meninger mange hadde om livet på Nervei og kampen for vei. Ved å innhente en del informasjon gjennom et spørreskjema hos en vesentlig del av befolkningen, mener jeg det kan forsvares å kunne foreta et utvalg til de kvalitative intervjuene blant de jeg viste var sentrale i Nervei samfunnet og hadde sterke meninger om ulike forhold knyttet til veien.

På forhånd hadde jeg nesten bestemt meg for hvilke jeg skulle spørre om å få intervjuer, men fordi mange fortsatt ikke var ferdig med sine kvoter for vinterfiske og været var ustabilt, var jeg forberedt på å gjøre justering på det mens jeg var på Nervei. Av den grunn ble det gjort en endring.

Et annet forhold som jeg måtte ta stilling til, var om det var mulig å skjule hvem som var mine informanter. I (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2004) hevder forfatterne at anonymisering ikke er noe problem i kvantitative undersøkelser. Man kan benytte

pseudonymer, endre kjønn, alder osv. Denne påstanden mener jeg ikke er riktig når det gjelder mitt arbeid. Selvfølgelig kan det gjøres i en del tilfeller, men ikke i alle sammenhenger fordi det er synspunkter og holdninger som jeg kanskje må få frem i analysen, som det er allment kjent hvem som står bak.

Dette drøftet jeg også med flere av informantene på forhånd og så at det meste av det som fremkommer ikke er sensibelt, men dersom jeg ønsker å skrive om slikt, må jeg vurdere nøye om det kan benyttes og i det minste avklare det med de enkelte informanter før oppgaven ferdigstilles.

Begge kjønn var representert, men det er en svakhet at ingen ungdom er med blant disse. Mer synes jeg det er vanskelig å si om dette uten å røpe hvem mine informanter er, selv om det nok er kjent blant folk på Nervei hvem jeg har intervjuet.

Samtalene foregikk hjemme rundt kjøkkenbordene hos de enkelte, der jeg oppnådde å etablere et utgangspunkt om at dette var en intervjusituasjon som skiller seg noe ut fra de samtalene vi eller førte. Før vi kom i gang redegjorde jeg for de etiske regler jeg må forholde meg til mht. taushet om det som blir sagt. Jeg fikk aksept hos alle for å benytte lydbånd, og jeg informerte om at disse skulle slettes etter at min oppgave var skrevet.

3.8 VITENSKAPSTEORETISK ORIENTERING

I tidligere kapitler har jeg delvis redegjort for en vitenskapelig orientering. Her vil imidlertid utdype dette mer.

Tolkning av data og analyse er knyttet sammen fordi det kun gir mening dersom forskeren kan tillegge hendelser en mening. Derfor er det nødvendig at forskeren etablerer en

vitenskapsteoretisk forankring. En slik forankring har naturlig nok også betydning for hva jeg søker informasjon om, se nøyere på forholdet mellom det vitenskapelige utgangspunktet og metodisk tilnærming. (Thagaard, 1998)

Mitt utgangspunkt er en sosialkonstruktivistisk orientering. Denne orientering har en lang historie innenfor sosiologien og både symbolsk interaksjonisme, etnometodologi og fenomenologien blir betraktet som sosial konstruktivisme. Disse har det felles at de har et subjektivt utgangspunkt og at man ser samfunnet som en kombinasjon av interaktive og intersubjektive handlinger og prosesser. Samfunnmessig forhold anses altså å være resultater av individet oppfatning. Det finnes altså ikke en objektiv virkelighet. Vår forståelse av verden er subjektiv og den ene forståelsen er ikke bedre eller mer sann enn den andre (Korsnes, Andersen, & Brante, Sosiologisk leksikon , 1997)

Sannheten som vi ser, er derfor ikke noe som er gitt på forhånd, men utvikles historisk gjennom det vi gjør og sier. Slik sett inneholder sosialkonstruktivismen et endringsperspektiv, og har klare likhetstrekk med teorien om det relasjonelle sted. Men det er ikke så enkelt: Det må etableres en eller annen korrespondanse mellom oppfatninger/konstruksjoner og det vi kan kalle objektive realiteter (sånn som avstander, terrengformasjoner, ressurstilgangen)

Berg og Dale viser til Giddens struktureringsteori som kan bidra til å forklare disse sammenhengene. Han opererer med strukturer som er noe som både griper direkte inn og styrer våre handlinger, altså en ramme som begrenser og muliggjør handling. Men samtidig er det et resultat av menneskelig handling. Han mener det konstrueres et internt forhold mellom aktør og struktur. Dette kaller Giddens for strukturens dualitet. (Gundersen, 1996)

I et vitenskapsfilosofisk perspektiv vil jeg betegne min fremgangsmåte som induktiv fordi først har gjort en rekke observasjoner av et fenomen og en prosess for å skaffe seg innsikt som er brukt til å danne meg et bilde av situasjonen, for deretter å bruke dette " bilde" som utgangspunkt for formuleringen av en teori eller en hypotese som igjen lar seg teste ved hjelp av en deduktiv fremgangsmåte, som innebærer at man tar utgangspunkt i en teori som danner utgangspunktet for empiriske observasjoner. I den induktive fremgangsmåten blir altså teoriene eller hypotesene utformet etter at observasjonene er utført. Teorien danner ikke utgangspunktet for observasjonen. (Ringdal, 2001)

3.9 BEARBEIDING OG ANALYSE AV DATAMATERIALET

Mitt grunnlagsmateriale består av mye forskjellige materiale. Jeg kan dele opp data innsamlinga i to faser. Den første fasen er når jeg forholdt meg til Nervei som planlegger og den andre er etter at min rolle som planlegger var avsluttet. Nå er en slik inndeling langt fra absolutt. I planfasen førte jeg svært mange samtaler med folk på Nervei som i stor grad kan defineres som private og personlige. Det var også med de som satt i veikomiteen, men også andre. Det kan stilles spørsmål ved om de data jeg har fra den fasen kan benyttes fordi jeg ikke fremsto om forsker. Jeg har drøftet dette med informantene som ikke ser noen betenkelig i at data fra denne tiden benyttes, fordi innholdet nesten uten unntak ikke var sensibelt. På samme måten er det mange som i etterkant ikke skiller min rolle som planlegger og student/forsker.

I min fase som planlegger gjorde jeg en del løpende dagboknotater for det som skjedde underveis i prosjektet, både fordi det var nødvendig for føring av møte referater mm, men også fordi det var nødvendig å få frem hva de ulike aktørene sa og mente når jeg fokuserte

på forhandlingsplanlegging. Etter de gangene jeg var på Nervei i denne perioden gjorde jeg notater delvis underveis og når jeg kom tilbake til kontoret. Mange av besøkene dreide seg også om befaringer av traseer og innsamling av data i felt. Da deltok alltid folk fra bygda og det ble ført mange samtaler.

Besøkene på Nervei fra sommeren 2007 og fremover, har vært av privat karakter. (selv om det ikke har vært til hinder for at planleggeren også var til stede) I denne perioden har jeg benyttet opptak av 2. møter i veikomiteen (hvorav et pr. telefon) I løpet av vinteren har jeg gjort noe notater fra telefonsamtaler og under det 5 dagers lange besøket vinteren 2008 noterte jeg ned stikkord fra samtaler i tillegg til opptak av de kvalitative intervjuene.

De intervjuene og møter jeg har tatt opp på lydbånd har ikke skrevet ut i fulle lengde. Her begynte jeg med store ark med tekstbokser for en rekke ulike temaer. Etter hvert som jeg lyttet til lydbåndene stoppet jeg opp og noterte stikkord i boksene og hvor på båndet dette var. Dette brukte jeg som utgangspunkt for å gå tilbake og lytte til hva som nøyaktig ble sagt.

3.10 TROVERDIGHET, BEKREFTBARHET OG OVERFØRBARHET

Begrepet reliabilitet og validitet brukes noe forskjellig i litteraturen. Begrepet reliabilitet defineres gjerne som *pålitelighet*, mens validitet oversettes som *gyldighet* og går på om man faktisk måler det man vil måle. Begrepene har sine røtter i kvantitativ forskning.

Validitet knyttes i kvantitativ forskning som oftest til kvaliteten i et analyseopplegg, og i hvilken grad det gir grunnlag for å trekke sikre konklusjoner i forhold til undersøkelsens problemstilling. Det skilles som regel mellom fire typer validitet: begrepsvaliditet,

konklusjonsvaliditet, intern validitet og ekstern validitet. (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2004)

Reliabilitet kan generelt defineres som et rent empirisk spørsmål og er en forutsetning for høy validitet. (Ringdal, 2001)

I kvalitative undersøkelser handler det ikke så mye om standardiserte målinger og "objektive" resultater som i kvantitativ metode. Det handler mer om å redegjøre for hvordan forskeren har gått frem ved innsamling og tolkning av det empiriske materialet, slik at andre kan vurdere materialet og undersøkelsen på selvstendig grunnlag. I kvantitativ metode blir graden av validitet vurdert ut i fra om forskeren har klart å måle det som i utgangspunktet var interessant å undersøke, altså datas relevans for problemstillingen. Graden av reliabilitet blir vurdert ut i fra om uavhengige målinger av samme fenomen gir tilnærmet samme resultater (Hellevik, 1991)

Disse indikatorene kan være dårlig egnet til å vurdere kvaliteten på kvalitative data, fordi det som regel vil være mangel på instrumenter som kan målbære eller bevise den analyseenheten vi forholder oss til. Selv om kvalitative undersøkelser flest, vil være valide i betydningen at de er basert på grundige beskrivelser av det fenomenet som studeres, så er denne gyldigheten knyttet til en kulturell, historisk og sosial kontekst. Dette bidrar til at det er vanskelig å generalisere.

Det er omdiskutert om begrepene validitet og reliabilitet er relevante for en vurdering av kvalitative metoder. I litteratur argumenteres det for at disse kan skiftes ut med:

* Generalisering: overførbarhet.

* Validitet: troverdighet.

* Reliabilitet: bekreftbarhet.

her har jeg også trukket en del ut fra diverse korte tekster på nettet- hva med kilde henvisning?

I det videre vil jeg diskutere validitet og reliabilitet ut fra definisjonene troverdig og bekreftbar fordi jeg finner de mer relevant for min oppgave. Her vil jeg også ta med meg om hvorvidt noe i oppgaven er generaliserbart/overføringsverdi i oppgaven og forsøke å svare på om kunnskap om Nervei kan ha betydning for å forstå den avfolkning som finner sted.

I min oppgave opplever jeg at nettopp triangulering, har bidratt til å sikre høy validitet i betydningen troverdig. Det er benyttet mange måter å samle inn data på som kan være oppgaven styrke i denne sammenheng, men kulturkompetanse og de relativt tette relasjoner jeg har knyttet til mine informanter, har også bidratt vesentlig til dette. Jette Fog argumenterer for at Triangulering kan styrke validiteten fordi man kompenserer for svakheter ved å kombinere forskjellige analytiske tilnærminger. (Fog, 1994) Her vil jeg hevde at nettopp dette også er sentralt for å bekreftbarheten.

Ottar Brox argumenterer for at det er legitimt å la egne verdier påvirke deler av forskningsprosessen, men da begrenset til valg av tema, problemstilling og forklaringsfaktorer (Brox, Praktisk samfunnsvitenskap, 1989) derimot mener han at egne verdier er mer irrelevante under datainnsamling og bearbeiding av et datamateriale. Jeg har forsøkt å være bevisst på dette, men det foreligger sjølsagt en fare for at i mine personlige og kulturelle verdier og perspektiv har påvirket meg også i disse delene av forskningsprosessen.

At jeg personlig er sterkt opptatt av distriktpolitikk og ønsker i min hverdag å bidra til å stoppe den flyttestrømmen som går sørover og til større tettsteder i regionen, mener jeg ikke i seg sjøl er problematisk, derimot er det kanskje ikke uproblematisk at jeg i yrkessammenheng har jobbet tett mot bygdefolket i forbindelse med planprosessen for veien. Det som kan være problematisk er at jeg aldri har skjult at jeg personlig støtter bygdefolkets kamp for vei.

Men myten om den rene og nøytrale sannhetssøkende forsker er et glansbilde. Virkeligheten rommer makt, posisjonering og nettverksbygging. Vi kjenner til at det skjer at kritiske røster blir fortiet og holdt utenfor, med tilsynelatende faglig nøytrale begrunnelser. Forskning kan ikke foregå som en skjermet aktivitet, mener Tor Hernes, professor i organisasjon og ledelse ved Handelshøyskolen BI. (Hernes)

4 ANALYSE OG DRØFTING

4.1 ET SAMFUNNSGEOGRAFISKE PERSPEKTIV PÅ STED

Den analytiske prosessen har foregått ganske lenge i mitt hode og har pågått siden jeg første gang kom til Nervei sommeren 2005. Jeg har registrert mye uten at jeg helt har klart å sette det inn i noe mønster. Å koble dette opp mot ulike teoretiske perspektiver synes jeg er komplisert. Men ved å "kna", "akkedere", lese og undres, har det forhåpentligvis kommet frem noe som kan tilfredsstillende vitenskapelige krav. Det har vært en pendel mellom data og teori, fra teori tilbake til data og igjen fra data til teori, og nye fortolkninger. Slik sett har dette vært en runddans mellom teori, data og ulike fortolkninger som reelt sett har tatt flere år.

I sin bok *enhet og mangfold*, drøfter Kristen Ringdal forholdet mellom empiri og teori, med utgangspunkt i Galtung sitt vitenskapstriangel der forskeren bør forsøke å få til et samspill mellom verdi, data og teori, samtidig som virkeligheten endres. Vitenskapelig kunnskap er teorier som utvikles fra observasjoner, og betegnes som induksjon. I kapittelet x Har jeg redegjort for en induktiv fremgangsmåte. (Ringdal, 2001)

I denne oppgaven har jeg som utgangspunkt valgt å se på Nerveisamfunnet som sosiokulturelle konstruksjoner, men kanskje viktig adferd og praksis da blir oversett. Derfor ser jeg det som nødvendig også å ha et aktør-nettverk-perspektiv for å forstå at alt har en sammenheng, at folk sin praksis ikke er skilt fra relasjonene til været, båten, sauene, komplekse tekniske innredningene i båtene. osv

4.2 VEIEN SOM BAKGRUNNRAMME FOR Å LEVE

4.2.1 LOKALISERING -HISTORISK

Det er gjort funn som forteller at det har bodd folk på Nordkyn og Čorgaš i minst 10000 år og det er vel ikke lengre noen som betviler at det da må finnes spor etter samiske bosetning i fjordene innenfor, som er minst like gammel.

I 1801-02 reiste Jens Rathkes langs Finnmarkskysten og beskriver bosetning og næringsforhold, spesielt handelsnæringen. Fra Kjøllefjord, ikke langt fra Nervei, beskriver han den trange havna i Finnkjerka, og hevder han det ikke var uvanlig med slike båthavner i Øst Finnmark og de «elskes meget af Finlapperne». I Kjøllefjord drev sjøsamene et aktivt fiske, og de hadde «valgt sig de smukkeste og mest skovrige Egne til Bopæl.» På Hopseidet , klaget noen samer som bodde der over at fire russiske fiskebåter, hver med fire mann, lå og fisket på østsiden av Hopseidet og hadde lagt ut 100 liner, hver på 30 favner.

Han forteller at Tanafjorden, havnene der, og hele Varangerneset ble flittig besøkt av russere som ikke bare handlet, men også drev fiske. Han trekker frem at så lenge Finnmarks egen «Folkmængde ei kan overtage fiskeriet, og de Handlende ei anstrænge sig for at udruste Fiskerne med ligesaa store Baade og Redskaber som de Russiske,» ville det antagelig ikke skje noen forandring.

Han beskriver også Berlevåg som ligger på ytterst på østsiden av Tanafjorden, og møtet mellom tilreisende fiskere og den lokale samiske befolkning. På 1700- og første halvdel av

1800-tallet, var Berlevåg en av de viktigste basene for samene fra indre Tanafjord som dreiv kommersielt sommerfiske på kysten.

Det skjedde en enorm økning i antall russiske fiskere i Berlevåg fra 1830, og stedet fikk en nærmest eksplosjonsarta vekst da loddetorskefisket tok til for alvor. I 1867 lå det i sesongen 500 fiskebåter og 100 kjøpefartøyer i Berlevåg. Antallet tilreisende kom opp i 2 500 – 3 000 personer. Stedets utvikling er karakteristisk for mye av den nærings- og befolkningsmessige utvikling vi hadde på Finnmarkskysten omkring midten av forrige århundre. Forhold kan tyde på at samene fra Tanafjorden deretter i større grad begynte å ro fra Finnkongkeila (Sieidavuotna) på vestsida av Tanafjorden. Dette ble fort et av de ledende værene i området, og ett av de værene hvor samene lenge kom til å prege forholdene. Her var det blant annet utleierye av husrom til langveisfarende fiskere. (NOU 1994:21, 1994) (NOU 2008: 5, 2008)

Denne korte og fragmenterte beskrivelsen fra områdene rundt Nervei forteller at stedet historisk har ligget midt i "smørøyet" i forhold til både avstand til rike fiskefelt, leveranse av ferdige produkter og tilgang til varer og tjenester.

Hvor lenge det har vært fast bosetning på Nervei kjenner jeg ikke til,

Historisk har det nomadiske levesettet til samene betydd opphold i fjordene sommerstid, og fjellet / vidda om vinteren. I historisk materiale skiller det etter hvert mellom sjøsame og fjellsame. Betegnelse *sjøsame* er svært gammel og er tilknyttet lokalisering av bosted- og ferdselsområde. Selv om vi har lite materiale om hvordan den gamle sjøsamebefolkninga levde, vet vi at et var sjøsame som drev med feavl svært langt tilbake i tid. (Vorren & Manker, 1976) Dette har naturligvis hatt stor betydning for lokalisering av boplass, både fordi man da ble mer bofast med alt det innebærer for tilgang til havet, men også fordi man da hadde behov for både sommerbeite og slåttemark i området. Tilgang til brensel var også

viktig. Men sjøsamene har også hatt et flyttemønster og derfor blitt betegnet som halvnomader. Vinterboplassen lå inne i fjordbotn og om våren flyttet de utover fjorden og drev fiske og hadde sommerboplass der.

Betrakter vi Nervei i et fugleperspektiv, mener jeg det er enkelt å se og måle de egenskapene stedet har for å sikre det tradisjonelt historiske sjøsamiske levesettet. I hovedforståelsen av begrepet *lokalisering* er det de ytre, objektive, fysiske og materielle betingelsene man skal benytte for å forklare eksisterende lokaliseringmønster, men også for å vurdere hvor velegnet stedet er for opprettholdelse av eksisterende virksomhet og etablering av ny virksomhet.

4.2.2 LOKALISERING – SITUASJONEN I DAG

Min empiri i forhold til dette tema er primært data jeg innhentet i forbindelse med konsekvensutredning/reguleringsplanen for veien til Nervei i 2006 og 2007. Dette avsnittet er data fra intervju med 6 næringsutøvere med tilknytning til både fiskeri og landbruk og i ulik alder, men også notater fra observasjon, møter og offentlig statistikk. (Gamvik kommune, 2007)

4.2.3 DAGENS FISKERI

Næringsplanen for Gamvik kommune viser hvilke næringsaktiviteter som finner sted på Nervei i dag. Viktigste næring er fiske. Antall registrerte fiskefartøyer i Gamvik kommune har gått fra 81 pr januar -04 til 65 stk i mars 06. En relativt dramatisk nedgang. Nervei har redusert sin flåte fra 11 til 9 i samme periode.

Det foreligger god dokumentasjon på at mange fiskere mistet retten til å drive torskefiske da fartøyskvoten ble innført i 1990. Dette gjaldt ikke minst fjordfiskerne i Øst-Finnmark som allerede i mange år var hadde vært sterkt plaget av selinvasjon, noe som fikk dramatiske

konsekvenser spesielt for Varanger- fjorden og Tanafjorden. På 1990-tallet forsvant grønlandsselen og fjordfiske tok seg merkbart opp. Til tross for økt interesse lukket daværende fiskerimyndigheter adgangen til å drive torskefiske for de som fisket i gruppe 1. Resultatet var at flere av fiskebrukene i Tana fjorden mistet en god del av sin hjemmeflåte siden båteierne ble fratatt retten til å drive torskefiske. Fiskerne på Nervei hadde skiftet ut det meste av sine sjarker før fjorden ble tom. Disse båtene var større og hadde bedre sjødyktighet, noe som gjorde det mulig å gå lengre ut etter fisken. Dette i kombinasjon med evnen til å klare seg med lite uten å få det beste ut av det, gjorde at de klarte seg i denne vanskelige tiden og opprettholdt krav om leveranse for å unngå å miste kvotene. Kun en båt måtte over til gruppe II.

De 9 fartøyene på Nervei er ca 40 fot og er som nevnt av nyere dato. Med et unntak driver alle disse i gruppe 1 med torskefiske med garn og line og krabbefiske. Flere av båtene kan legges om til snurrevad.

Nervei har et fiskebruk hvor noe fisk saltes og henges, men i all hovedsak sender sløyd fisk i dag til øvrige behandlingsanlegg i regionen. Noen av fiskerne henger også fisk på egne hjeller. Det landes totalt ca. 200-250 tonn fisk og nesten 8000 krabber årlig til en samlet førstehandsverdi på ca. 5-6 millioner N.kr. På åttitallet ble det landet mer enn 800 tonn fisk på Nervei. Nervei har 2 torskeoppdrettskonsesjon som benyttes i perioder. Lakseoppdrett er ikke aktuelt på stedet pga. villaksen i Tanaelva. Havneforholdene er svært gode. Havna er rolig og sikker under alle værforhold. Det er en trekai i god stand for landing av fisk og lokalbåtanløp, sjarkflåten har etablert en nyere flytekai og for øvrig er det flere mindre private kaianlegg. All fisk blir i dag sendt fra Nervei med hurtiggående rutebåt til Skjånnes og videre med godsrute/buss til Kjøllefjord og Mehamn. Transportkostnadene er betydelig og dagens transportløsning gir ikke rom for fleksibilitet og tilpasninger knyttet til tidspunkt for

60

landing av fisken og varierende mengder. Levering av fersk fisk anses som uaktuelt med dagens situasjon.

Fiskeflåten har et kontinuerlig behov for reparasjoner og vedlikehold som primært gjøres ved landligge i hjemmehavn. Fiskerne i Nervei har lagret betydelig mer utstyr og deler enn hva som er vanlig, men allikevel er det kontinuerlig behov for å skaffe slikt på kort varsel for å utnytte landligge effektivt, men kanskje mest for å minimalisere driftsavbrudd under hektiske fiskeperioder. Å vente på viktige deler til båten mens fjorden koker kan være et mareritt for en fisker. Ofte må fiskerne sjøl reise over fjellet og benytte bil videre for å hente deler. Basert på en normal kostnad pr. arbeidstime blir dette svært dyr transport. For øvrig er en betydelig kostnad å holde egne lagre for utstyr. Med vei og egen bil kan ekspressgods hentes fra flyplass i løpet av 2-3 timer.

På grunn av lang reisetid er det svært dyrt å hente service folk til Nervei. Disse vil naturligvis også fakturere full pris for hele reisetiden.

All godstransporten med hurtigbåten til Nervei gir en betydelig merkostnad enn for steder hvor varer fraktes landveien. Eksempelvis er drivstoffprisene levert Nervei ca. kr 2.50 over øvrige steder i Finnmark. Dette bidrar også vesentlig til økning i fiskernes kostnader, men også til oppvarming av boliger mm.

4.2.4 DAGENS LANDBRUK

To bruk driver i dag sauedrift med ca 150-175 vinterforet dyr. Det er fulldyrket arealer for grovforproduksjon ut over dagens forbruk. Det foregår nå et generasjonsskifte på gårdene med stor vilje til å utvide drifta. En 4,5 km. landbruksvei oppover dalen gir god atkomst til beiteland og slåttemark. Ny vei til Nervei forutsettes knyttet til denne veien.

Landbruket har mange av de samme problemene som fiskeriene. Utstyr som svikter i onna må repareres fort. Flere dagers havari på viktige maskiner i onna kan være katastrofalt. Felleskjøpets servicebiler kommer ikke til Nervei når det gjelder. Det er da sjølsagt også ugunstig å bistå hverandre når det kun er 2 gårder. Bøndene på Nervei har derfor mer reservemaskiner og deler enn det som er vanlig i Finnmark. For landbruket er fravær av veitransport særlig vanskelig. Merkostnad for tilfrakt av kunstgjødsel, utfrakt av slaktedyr og utstyr er her betydelig høyere enn landbruket i Finnmark

4.2.5 SKOLEN

Kampen for egen skole tidlig på 90 tallet har vært sentralt for bygdefolket på Nervei. Fordi det er allmenn oppfatning at barn knytter røtter til et sted gjennom skolen, så hører skolekampen hjemme i en analyse av lokalisering. For det første sitter det mange vonde minner fra en tid på skoleinternatet langt fremme i bevisstheten for veldig mange på Nervei. Kampen for skolen dreide seg da om noe så viktig som å unngå at egne barn skulle slippe å oppleve slik traumer. Skolen ble kjempet gjennom ved at bygda sjøl gjorde grunnarbeidet og organiserte bygginga. Historien synliggjør at bygda har mye sosial kapital og evne til å dra i lag. Både felles kamp og andre forhold viser at skolen fremstår som stedets samlende stolthet og forsamlingslokale.

At bygda fikk skole var avgjørende for at flere småbarnforeldre ikke flyttet fra Nervei på -90 tallet. En av grunnene til at veikampen nå virkelig haster er at skolen på Nervei kun har 2 elever igjen på barnetrinnet og skolen vil derfor bli stengt fra neste skoleår.

4.2.6 VURDERING AV LOKALISERING – NÆRINGSVIRKSOMHET

Det er samstemt enighet om at lokalisering i dag er betydelig negativt for næringsvirksomheten. Alle er svært tydelig på at situasjonen er svært belastende på flere

måter. Fiskekjøperen som også er både bonde og fisker, har de samme problemene som de øvrige, men dersom hurtigbåt erstattes med vei, vil egen bilfrakt daglig av et relativt lite volum fisk til Mehamn eller Kjøllefjord, bli kostbart. Kombinasjon av gods og persontrafikk vil kunne løse dette. Dersom vei avløser hurtigbåt vil ca ½ stilling som havnebetjent bli borte. Vurdering av arbeidsplasser knyttet til hhv. hurtigbåt og veg er behandlet i eget avsnitt.

Oppsummert betegnes dagens situasjon slik:

- Komplisert og dyrt å få utført service og reparasjoner
- Økte kostnader på frakt
- Lengre frakttid
- Bruker mye tid for å skaffe tilveie det man trenger, noe som både går utover produksjon og egen fritid.
- Nærmest umulig få til mer varierte arbeidsplasser – flere bein å stå på
- Svært vanskelig å leie inn arbeidskraft, særlig dagarbeidere i fiskeindustrien

4.2.7 FREMTIDIG NÆRINGSVIRKSOMHET.

Gjeldene næringsplan for Gamvik inneholder lite som har vesentlig betydning for utviklingen. Det er innlysende at de næringsdrivende på Nervei har høyere kostnader ved sin næringsvirksomhet dersom de sammenlignes med andre fiskevær i Finnmark med veiforbindelse, men det er komplisert å tallfeste disse merkostnadene. Foreliggende regnskaper kan heller ikke danne et egnet grunnlag. Det synes umiddelbart ikke å foreligge noen forhold som gir reduserte kostnader i forhold til andre steder. Infrastruktur på land er sort sett som andre steder.

4.2.8 LANDBRUKET OG FREMTIDEN

Landbruket på Nervei er i dag sauedrift der alt grovforet produseres lokalt. Det er begrenset tilgang til areal for å drive landbruk i Nervei. Men et forsiktig anslag tilsier mulighet for nydyrking av 100 – 150 dekar, som kan øke grovforproduksjon for ca 80-100 vinterfora sau. Sommerbeite er stort og godt egnet. Det er minimalt med rovdyr og ørn som skader lam. De som driver med landbruk har sin basis i ektepar der begge driver vekselbruk med fiske og landbruk og fiske. Det drives i dag også med mohairgeiter og sauer som grunnlag for produksjon av garn og strikkeprodukter. Disse selges gjennom forhandlere og pr. postordre. Se: <http://www.nerveimohair.no/>

Det vil alltid være en gryende optimisme ved generasjonsskifte slik vi nå har i Nervei, og dette kan gi positive ringvirkninger dersom den yngre generasjon ser utsikt til bedre rammebetingelser. Her er det naturlig å trekke frem det som skjedde i Bekkarfjord, hvor man både fikk vei og et generasjonsskifte. Her er det de siste 15 år vokst opp et meget livskraftige og levedyktige landbruksmiljø, med basis mye sosial kapital og samhandling. Det blir trukket frem Bygdefolket mener det bør være mulig å kunne øke sysselsettinga i landbruket med 4 års verk, dersom det etableres veiforbindelse.

4.2.9 FISKE I FREMTIDEN

Uten vei er det lite realistisk at Nervei kan satse på fersk fisk. Kundene sine krav til leveranse kan vanskelig kombineres med den uttransport de har i dag. En veiforbindelse gir mulighet for levering av fisken flere steder, også for levering for videre flytransport ut fra Lakselv som det arbeides med å realisere. Flere har vurdert situasjonen slik at det også er et udekket marked for salg av fiskeprodukter direkte til forbruker fra bil i Finnmark. Men en slik virksomhet kan vanskelig kombineres med fiskeryrket i sesongen.

Det synes å være en vanlig oppfatning av fisk og krabber kan videreforedles mer enn i dag, men man ser ikke at det er aktuelt å drive med filetproduksjon i nå. I dag er det kun tørking av fisk som foregår i tillegg til salg av ferskfisk. Det er i dag stor etterspørsel etter tørrfisk, og produksjonen kan økes. Veien har ikke noen direkte betydning for denne produksjon.

Det som virkelig kan få stor betydning innen fiske er torskeoppdrett. Bygda har som nevnt 2 konsesjoner for slik oppdrett. Denne driften har stått i stampe i flere år, delvis på grunn av vansker og ekstrakostnader for innfrakt av for, men også på grunn av manglende bemanning. Nå har eierne påbegynt arbeidet for å få anleggene i gang igjen, basert på at veien kommer innen relativt kort tid.

I mange sammenhenger har jeg observert at det allerede ligger muligheter for verdiskapning på Nervei som ikke er utviklet. På spørsmål om det er manglende vei som er årsak til at det ikke iverksettes så, har flere svart at det ikke er fravær av vei som er årsaken, men den enkle grunn at veien, men fravær av vei krever merarbeid, og nye tiltak er hindret av mangel på tid. "Vi har hatt nok med å jobbe i det gamle", som en sa det.

I Stortingsmelding nr. 40 (2006-2007) om forvaltning av kongekrabbe, henvises det til en Masteroppgave i samfunnsgeografi. Universitetet i Bergen. (St.meld. nr. 40- Om forvaltning av kongekrabbe, 2006-2007)

Denne gikk ut på å undersøke om kongekrabbenæringen i Varanger kunne være et bidrag til lokal vekst. Hun har tatt for seg «møtet» mellom en tradisjonell fiskerinæring og kongekrabben som en ny ressurs. Problemstillingen i studiet var om kongekrabben som ressurs har styrket det lokale produksjonssystemet i fiskeindustrien på Bugøynes. Hovedkonklusjonen var at det økonomiske utbyttet av kongekrabben ikke nødvendigvis har vært et rent tilleggsoverskudd til tradisjonelle deler av fiskerinæringen, men på Bugøynes

har man klart å gjenopplive det tradisjonelle produksjonssystemet som eksisterte før krabben ble introdusert i næringsmiljøet).

Men hva hvis veien kommer, vil vi få fullverdig båttilbud når veien er stengt? Hva hvis båten fjernes helt, basert på helårs åpen vei som så må stenges pga været. Hvordan få vi da ut fisken?

4.2.10 ANNEN NÆRINGSUTVIKLING SOM KOMMER MED VEIEN

I Nerveidalen er det en grunnvannskilde som kommer i dagen. Denne har vann av særlig god kvalitet og smak, og en liten arbeidsgruppe arbeider med sikte på salg av vann på flasker/kanner. Arbeidet er ikke kommet langt og det er derfor usikkerhet knyttet til den videre utvikling. Men folk antar at en slik produksjon må ha en relativt stort volum for at det skal lønne seg, og da kreves det relativt store investeringer i ledninger, tappeanlegg, lager og logistikk-løsninger. Uansett om vannet fraktes ut sjøveien eller med bil, mener flere av mine informanter at dette ikke kan etableres uten veiforbindelse. Man ser også vansker med å finne investorer uten vei.

Det drives i dag litt begrenset turisme, med basis i eksisterende bygningsmasse, og mange forespørsler fra enkeltpersoner og små grupper kan i dag ikke dekkes. Også her blir manglende satsing forklart med at døgnet kun har 24 timer, men det ligger også en frykt i faren for overfiske i de nærliggende fiskevann.

Med veiforbindelse vil det skapes en mulighet for utvikle slik næring mer dersom

4.3 VEIENS BETYDNING FOR OPPLEVELSE AV STEDET

Sted som opplevelse, eller *sense of place* vil jeg definere som menneskets bevissthet over de positive følelser man har for et sted.

Å søke forståelse for hvordan mennesker tenker og opplever stedet har vist seg temmelig vanskelig for meg å finne ut av. En humanistisk tilnærming får en sterk subjektivistisk slagside sier Berg og Dale (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004) det er det ikke vanskelig å være enig i.

Basert på min empiri velger jeg å analysere dette tema ut fra 2 perspektiver: opplevelse av stedet i dag og hvordan man tror man vil oppleve det etter at veien kommer.

4.3.1 Dagens opplevelse av stedet

Når Oslo folk står opp om morgenen er det antagelig ikke været som fenger mest. For folk som bor i områder "med veldig mye vær" er det derimot svært mye fokus på været.

Når jeg i ulike sammenhenger har forsøkt å finne frem til en dypere forståelse av nerværingens opplevelse av stedet, har været vært et av de tema som er blitt trukket frem og knyttet til stedsopplevelsen. Det er som kjent mye vind på kysten, og den er ofte temmelig kald her "rett på nedsiden av nordpolen"

Været er sjølsagt et tema i vurderingen av stedet som bakgrunnsramme (location) men det har også svært mye med opplevelsen av stedet å gjøre. Jeg tolker det slik at betydningen av å ha gode opplevelser på stedet kan knyttes til de fysiske tiltak som er gjort i form av beplantning for å få skape gode uterom for uteaktiviteter og sosiale aktiviteter.

Her er det av interesse å trekke inn et samisk perspektiv på opplevelse av stedet. Gjennom egen erfaring med ulike arealplanoppgaver har jeg kommet frem til at en samisk opplevelse av et tettsted ofte er annerledes enn norsk opplevelse. Dette gjelder særlig i reindriftsmiljø, der jeg vil hevde at vinterboligen i langt større grad kan defineres som et "shelter" altså et ly for vær og vind, enn en nordmann sin bolig. Det er bakgrunnsrammen det fokuseres på. Dette omfatter avstand til flokken på vinterbeite, kjøremuligheter med sykkel/scooter ut og inn av bygda, mulighet for lagring av utstyr og mulighet for en innhegning for skadede og svake dyr. En annen viktig forhold for reindriften er å bo i nærheten av nær slekt. (Skålnes, 2003)

I typiske fiskevær langs kysten ser vi stort sett det samme, å gjøre det pent rundt seg var ikke viktig før. Kanskje dette kan forklares med at fiskeren og reindriftsutøveren fikk "nok stedsopplevelse" i hverdagen. Hjemplassen var mest et sted for å hvile, varme og personlig renhold.

En slik analyse og fiskeren og reindriftsutøverens tradisjonelle oppfattelse av stedet, er kanskje det totalt motsatte av stedsteorien til Christian Norberg-Schulz som hevder at Stedet bestemmer vår måte å være på og at det bidrar til å gi mening og er en grunnstein i vår identitet. (Norberg-Schulz, 1992)

Vi har sett en stor endring i Finnmark de siste 30 år når det gjelder å gjøre noe med sine omgivelser. Huset og gjerder blir malt (på alle 4 side!) vi har anlagt plener og planter blomster, vi planter trær for å skape lune uteplasser og vi har kjøpt utemøbler.

Jeg har aldri vært på Nervei før 2005, men har sjølsagt registrert at det er pent og ryddig de fleste steder, og det har blitt plantet en god del for å sikre ly. Her må jeg nevne at noe av første jeg la merke til når jeg kom til Nervei var de mange enkle men fine hvileplasser som er

anlagt oppover dalen. Det er ikke vanlig å se på slike små plasser. Her har bygdefolket vektlagt at en spasertur innover Nervei dalen skal gi kvaliteter ved at man kan sette seg ned og nyte naturen og stillheten.

Jeg er blitt forklart at tradisjonen med å plante trær og sørge for at det er ryddig og grønt rundt husene osv, alltid har vært viktig på Nervei. Det vil jeg tolke som en dokumentasjon på at folk legger mye vekt på sikre at de "scorer høyt" på stedsopplevelse. Dette passer ikke inn i min tolkning av den stedsopplevelsen jeg mener vi har hatt i Finnmark inntil nylig.

En dimensjon som kan bidra til å forklare dette, er nerværingens nære tilknytning til landbruket og dermed naturen. Dette er også noe mange informanter også har påpekt og bekreftet. De minner om at en som skal drive med sauedrift også bør like å gå i naturen, og det har de fleste på Nervei et forhold til.

Spørreundersøkelsen fra Tettstedsprogrammet gir sterke indikasjoner på stedsutvikling i form av forskjønning, bidrar til styrket identitetsfølelse og stolthet over eget sted. Dette har i sin tur påvirket oppfatningen av at man bor på et attraktivt tettsted. Det hevdes også at dette ikke bare kan knyttes til tiltak, men også deltakelse i planlegging og gjennomføring av tiltakene (MD)

Et annet forhold informanter nevner, er at et grunnlag i naturopplevelser og identitet knyttet til natur, er et vesentlig element for å bidra til deres psykiske sunnhet. Det kan oppfattes slik at denne nære tilknytning til naturen rundt Nervei, kan relateres til noe som er utviklet gjennom deres virksomhet i landbruket. I stressituasjoner, når man er lei og trist er det svært viktig å ha den flotte naturen å bevege seg i, ofte alene. Her er daler med tett bjørkeskog og vidda med en fantastisk utsikt tett innpå.

For meg synes det som Nerværingene bruker naturen mer enn det jeg ser mange andre steder. De drar på ferieturer med sjarken, går i land med telt og fiskestang, drar på elgjakt osv.

En liten episode jeg opplevde styrker denne opplevelsen. I forbindelse med en av mine første besøk på Nervei fikk jeg beskjed fra verten at han regnet med å være ferdig med fiske dagen før og derfor skulle ta seg litt fri for å fiske. Så når jeg nærmet meg Nervei møtte jeg han med fiskestang oppe ved et av de lokale fiskevann. For meg var det overraskende å konstatere at en yrkesfisker også var en ihuga fritidsfisker.

4.3.2 FREMTIDIG OPPLEVELSE AV STEDET

Så langt i dette kapittelet om sted som opplevelse, er veisaken kun eksplisitt blitt trukket inn, i den forstand at jeg mener kampen for vei er knyttet til stedopplevelse og tilhørighet. Jeg mener jeg har synliggjort at bygdefolket føler en sterk tilknytning til Nervei, noe som skaper følelse av trygghet, tilhørighet og selvidentitet.

Mitt poeng er at dette er en sterk drivkraft for å kjempe for veien, noe mange av informantene også trekker frem. Unge mennesker og ungdom som definerer hjemplassen som et "høl" eller "fucking Åmål", ser antagelig liten grunn til å engasjere seg i kamp for vei.

Men hvilken oppfatning har folk om stedsopplevelsen etter at veien er kommet? Før Fresvik fikk vei på -70 tallet, ble folk spurt om de fryktet negative effekter av veien, og da var det redsel for bråk og uro og at det sosiale miljø vil bli dårligere (Transportøkonomisk institutt - TØI, 1976) Bråk i denne sammenheng kan tolkes som bråk fra trafikk, men også som slossing og bråk mellom folk.

Nerværingene gir uttrykk for at stillheten de i dag, i en viss grad kan bli ofret, men dette er marginalt. De ser det derimot som positivt at "fremmed" trafikken til bygda øker. "Vi blir jo lei av de samme ansiktene inne i mellom" var det en som sa. Når det kommer nye ansikter, livner vi litt mer til og blir inspirert av nye tanker og ideer de kommer med. Flere gjester i bygda fører i all hovedsak til mer trivsel og folklore, og de "regionale" gjestene er "kontrollerbare" fordi Finnmark er lite og man kjenner de fleste, i hvert fall deres foreldre eller onkel.

Derimot er det noen som trekker frem at veien gjør at flere kan komme på besøk og oppleve denne flotte bygda deres og dens kvaliteter. Man er altså stolt av den og noe man gjerne vil vise frem til andre. Slikt vil bidra til å styrke tilknytninga til Nervei ytterligere.

Er det så noen grunn til å forvente at det vil utvikle seg en ny identitet i skjæringa mellom det rurale og urbane? Dette vil jeg svare ja på.

Svært mange har gitt uttrykk for at de blir opplevd som noe annerledes, som ikke lever i den samme verden som oss. Dette gjelder særlig ungdommene og dette går på selvfølelsen løs. Det å få vei, er derfor en beskjed fra storsamfunnet om at nå er også dere en del av det moderne samfunnet. Et annet forhold som en informant tok opp kan virke inn her. Fravær av vei fører til at de unge i større grad enn andre steder knytter seg mer til sine foreldre og voksne slektninger. Dette gjør de mindre selvstendig og mindre handlekraftig mente informanten. Man er vant til mor og far ordner opp.

4.4 VEIEN BETYDNING FOR NERVEI SOM SOSIAL MØTEPLASS

Sted som sosial kontekst, location eller sosial møteplass reiser et grunnleggende spørsmål: Finner vi flere rom innenfor den samme fysiske avgrensning?

Det har vært vanskelig å finne veiledning for hvordan man kartlegge i hvilken grad Nervei samfunnet fungerer som sosial møteplass og hva det har ført til og kanskje kan føre til. Intervju med folk har gitt meg data om dette, men det er gjennom kjennskap og observasjon av hverdagslivet jeg har fått best kunnskap til å beskrive hvordan Nervei fungerer som sosial møte plass. Dette omfatter også deltagelse på møter og sosiale sammenkomster. Hverdagslivet på Nervei foregår innenfor et lite geografisk område innenfor det som Lefebvres kaller **det erfarte rom. (Romlig praksis – Spatial practice)** Dette rommet er for meg på mange måter det samme som Agnew definerer som location, bakgrunnsramme. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004) Det geografiske rom for de hverdagslige handlinger er ikke stort på Nervei, Nærmest alle beveger seg daglig i det samme rommet og møtes der, eller i det minste ser man det meste av det som skjer der fra kjøkkenvinduet. Dette fysiske rommet utgjøres av kaiene, stiene, veien og skolen, som alle ligger innenfor en avstand fra hovedkaia på 300 m.

Fordi alle de som til daglig befinner seg i dette rommet har samme bakgrunn, fiske og landbruk, utgjør dette geografiske rommet på mange måter også rammen for den "orden" der lokalsamfunnets dominerende sosiale relasjoner utvikler seg. Eksempelvis foregår alle møter i veikomiteen som åpne folkemøter der alle som vil møter opp.

Derimot vil situasjonen være en annen for en innflytter som eksempelvis driver med grafisk design, og verken var interessert i fisk eller sau. Vedkommende ville antagelig ikke oppleve

dette som det samme rommet. Det er for øvrig grunn til å anta at vedkommende kanskje ville være "out of space" altså malplassert. (Berg & Dale, Sted begreper og teorier, 2004)

4.4.1 SOSIAL KAPITAL OG VEIPROSESSEN

Dugnadstradisjonen er sterk på Nervei, og det er kjent at det skaper sosialt felleskap, identitet, engasjement, mangfold og rekrutteringsarenaer. Samhandling øker også lokalsamfunnets sosiale kapital og bidrar til at de lokale aktørene styrker sin makt og påvirker egen utvikling. (Almås & m.fl, 2008)

Historien og den erfaringa bygdefolket fikk gjennom kampen for egen skole og forsamlingshus på -90 tallet, har en svært viktig plass i folks bevissthet. Betydning av skole i ei bygd er som kjent enormt stor. For bygdefolket på Nervei var den nok særlig stor både fordi mange har hatt sterke traumatiske erfaringer fra eget internatliv på Skjånes og fordi skolen var sentralt for å sikre bosetninga. Med unntak av noen mindre krusninger, samlet hele bygda seg og bygging av skolen.

Gjennom denne saken fikk de bekreftelse på at noe de lenge har opplevd, nemlig at et flertall i kommunestyret prioriterte ned investeringer i de mindre bosetningene enda en gang. Det de trekker frem som det viktigste var at de nå lærte at det kun er gjennom egen innsats og kamp på mange fronter, at de får noe gjennom. Det ga de en styrke og erfaring som helt klart har hatt stor betydning for veisaken. Det viste seg også, veisaken fikk betydelig mer "power" etter at skolekampen var vunnet. Det grepet som gjorde at skolen kom, var at de sjøl tok initiativ til å redusere størrelsen på bygget, forhandlet med leverandører av bygget noe som ga betydelig lavere kostnader og i tillegg ble grunnarbeidet utført som dugnad.

Den prosessen kan vi tydelig se gevinsten av i dag gjennom ei sterk tilknytning og eieforhold til bygget, og de bygdefolket bruker det veldig mye til både møter og stadige felles middager der nesten alle møter opp. (Det har vært en stor fornøyelse å være tilsted ved flere anledninger, makan til driftige ungdommer ser man sjelden!)

Klokka styrer ikke folket så mye på Nervei. Sosial praksis, det vil si de rutinepregede og hverdagslige aktiviteter både hjemme, på skolen, på kaia, i egnebua og om bord i båten, er preget av helt andre forhold enn klokka.

Det er helt innlysende at det er enorme forskjeller sosial praksis på Nervei i forhold til mer urbane samfunn. De som har sin virksomhet i primærnæringene i rurale strøk må kunne beherske veldig mange ting, de må være mangefunksjonelle. På et større sted er det rom for spesialisering, folk i småsamfunn kan ikke tillate seg det, de må bedrive mangesysleri. Dette er drevet svært langt på Nervei. *“Vi har en fändenivolsk holdning til å klare oss sjøl og har alltid vært bevisst på å opprettholde tradisjonen med å være sjølhjulpen”*. var den en eldre som fortalte meg. Men dette betyr ikke at folk ikke er avhengig av hverandre. Folk fra byen vil kanskje skryte av hvor romslig han var når han gjaldt naboen som hadde fått vann i kjelleren, men jeg måtte dra det ut av folk at alle *“tro til”* da båten til Olaf sank ved kaia i fjor. Det er på en måte ikke noe spesielt, men en helt selvfølgelig handling alle bare gjør når det er nødvendig. Under planarbeidet med veien til Nervei har vi opplevd denne praksis ved romslig bistand med det aller meste vederlagsfritt døgnet rundt. Jeg vil hevde at et slikt romslig og unikt handlemønstre vil vi finne i på de fleste småstedene på Finmarkskysten, men i ulik grad. Denne romsligheten innebærer ikke nødvendigvis at sosial kapital kan brukes til løse alle slags problemer på Nervei. Romsligheten er i all hovedsak koblet opp mot å hjelpe hverandre med det som er nødvendig i hverdagen. Det synes for meg som at evnen

og viljen til å samarbeide om eksempelvis ny næringsvirksomhet, ikke er preget av den samme romslighet.

Men her hevder Nerværingene at noe nytt har preget dem de siste 20 år, nemlig skolesaken og veisaken.

4.4.2 TRU PÅ EGNE KREFTER SAMLER OG GIR RESULTATER.

Man kunne kanskje tro at en så langvarig kamp for vei har ført til oppgitthet og resignasjon, men det har jeg merkelig nok registrert lite av. Veisaken har ikke hemmet folk i hverdagen, den blir ført parallelt med de hverdagslige gjøremål.

Skolesaken samlet bygda og skapte bedre relasjoner mellom mange. Saken viste både hva de faktisk er i stand til å få til i lag, og at de ikke kunne forvente noe bistand fra kommunen til å finne løsning på veien. Bygdelagets veikomiteé fikk ny energi når skolen sto ferdig og den nyskapte erfaringa førte til at de begynte å avtegne seg en oppfatning om at kommunen neppe ville gå i bresjen for vei, i det minste måtte de regne med at hovedkostnaden til veien må de ta sjøl.

Gjennom drøftinger i Gamvik Arbeiderparti, kommunestyre ble denne oppfatning styrket, og det begynte stadig mer å avtegne seg et felles bilde av kommunen som en felles fiende. Når en sentral politiker også uttalte noe slikt som: "kommunal vei blir over mitt lik" ble det en gjengs oppfatning at dette er en kamp mellom to parter som har motsatte mål for Nervei sin fremtid. Nevnte uttalelse ser ut til å ha hatt stor betydning for det felles bilde av deres ståsted som ble etablert. På slutten av -90 tallet avspeilet det seg en situasjon som kan betegnes som konflikt med kommunestyre, noe som også tilspisset seg ved at nerværingene systematisk ble strøket av Arbeiderpartiets lister i flere kommunestyrevalg.

Mange av de mest aktive opplevde ofte å bli ydmyket i denne perioden, ved ikke å bli tatt på alvor. *De på fylket har beregnet kostnaden ved veien til 260 mill. kr, dere må jo forstå at noe slikt aldri vil bli realisert*, var et argument de ble møtt med fra både kommunepolitikere og fylkespolitikeres side. Her kan det skytes inn at denne summen lenge ble brukt som ”en sannhet” mot nerværingene og ble først plukket fra hverandre som rent tøv av meg under planarbeidet for veien. Forsøk på finne frem til hvor tallet kom fra, har jeg ikke lyktes med.

Fordi denne summen tydeligvis var sentralt i de diskusjonene om veien som foregikk under planprosessen, ble det gjort en grov kalkyle i konsekvensutredninger som viste en kostnad på ca 20 millioner eks. mva. for en vei uten fast dekke.

Som et ledd i arbeidet med å søke finansiering av veien, bestilte kommunen i mars 2008 en nøyaktig kalkyle av den forhåndsprosjekterte veien. Der kom vi frem til en kostnad på kr 23 mill kroner eks mva. En konsulent vil alltid være bekymret for sine forbehold og beregning, men de endelige kostnader vil uansett aldri komme over 15% av det beløpet som ble benyttet i debatten.

Etter en saklig og god debatt lokalt fastsatte Nerværingen trasevalg ved avstemming, og bestemte seg for å begynne med å utbedre dagens kjørespor slik at det blir enklere å kjøre med terrengkjøretøy om sommeren. De samlet inn ca. 100.000 kr, søkte om byggetillatelse til å utbedre sporet, noe kommunens tekniske sjef ga i en relativt generell form, og sommeren 2002 leide de inn en gravemaskin som fikk grovplanert relativt mye i løpet av en måneds tid.

Da ble det ”oppdaget” at en slik byggetillatelse ikke skulle vært gitt. Riksmedia kom og snakket om hvilken miljøkatastrofe disse menneskene hadde skapt og reinbeitedistriktet politianmeldte bygdelaget. Særlig dette siste såret mange nerværingene. En forklarte det slik:

Det er klart at vi som sjøsamere har opplevd at vi har stått bak i køen om ei fremtid sett i forhold til reindrifta. Vi er jo veldig mange flere enn reindriftssamene, men har alltid manglet talsmenn som har fremmet våre saker. Vår sentrale talsmann (i SLF) var jo fra Tanadalen. Vi skulle hatt folk som er tufta på sjøsamisk kultur.

4.4.3 FREMTID – KORT TIDSPERSPEKTIV

Det var min hensikt å analysere Nerveisamfunnet ut fra 3 perspektiver, det første var om bygda kan overleve ved å legge bort vegsaken og pakt med den tradisjonelle "broxisme" fokusere på å utnytte sine nåværende ressurser og levemåter, for på denne måten å overleve som bygdesamfunn. Dette ville i praksis innebære noe i retning av en kommunitær oppfatning av livet lokalt som radikalt forskjellig fra omgivelsene for øvrig. Min innsikt og kunnskap om bygdefolket på Nervei tilsier at jeg nå ikke bør gå videre med dette perspektivet.

Siden jula 2007 har nerværingene drøftet hvordan de skal få veien bygget, vel vitende om at reguleringsplanen for veien blir stadfestet, noe den også er (Gamvik kommune i desember 2007 – Lebesby mai 2008)

Samtidig har fiendebildet forandret seg mye de siste 3 årene. Fylkestingets bevilgning på 1 million til planlegging har vært sentralt, endelig så man at storsamfunnet viste forståelse for deres veibehov. Samtidig har oppfatningen av det politiske flertall endret seg. Oppfatningen om at kommunestyrets flertall er prinsipielt imot vei, er blitt erstattet av en forståelse for at motstanden kanskje også var forankret i kommunens håpløse økonomi. Den politiske ledelsens har da også forholdt seg positivt til planarbeidet, noe som har gjort det mulig å

endre oppfatning. Og tilslutt har den nye ordføreren engasjert seg positivt for saken og agerer for øvrig med basis i at kommunen har en samisk befolkning.

Det er stor enighet på Nervei om at veibygginga er et offentlig ansvar, men vinteren 2008 har det vært en relativt kort prosess før man kom frem til at man ikke kan vente på at fylke eller kommunen kommer i gang med bygging av veien. Utsikten på lengre sikt er da heller ikke gode. All min empiri viser at bygdefolket er samstemt på at anleggsarbeidene på veien skal starte sommeren 2008 uansett!

Nå kommer erfaringene fra skolen frem og de sikter det første året på en forsiktig investering på 5-6 millioner ved å grovplanere veitraseen, da vil de komme frem med terrengkjøretøy første året. Dette er en løsning som gir høy kost/nytte effekt. Bygdefolket tenker nå en løsning basert på Governance- eller partnerskaps tenkning og har i disse dager fremmet søknad om midler til flere offentlige etater med sikte på å få til et spleiselag. Mine informanter har ikke noen store forventninger om lokal verdiskapning i anleggsperioden. Primært fordi de er opptatt av raske resultater, men også fordi det i dag ikke finnes noen arbeidsledighet i bygda.

4.4.4 FREMTID – LANGT TIDSPERSPEKTIV

Nerværingene frykter ikke at en vei vil skade det gode samholdet og det gode sosiale liv. Mange mener det vil styrkes ved at det kommer nye til og de vil få mulighet til å tenke og handle på andre måter.

Det første de mener veien vil føre til er at flere unge fra bygda vil etablere seg med bolig i bygda, men i stor grad pendle til andre steder både dag, uke pendling og månedspendling.

Det blir hevdet at fiskeren har tradisjon for å leve annerledes enn de med arbeidstid fra 8-16, og at de ofte finner en yrkessituasjon som skiftarbeidet tilfredsstillende. 3 uker på Hurtigruta og 3 uker på Nervei er et godt liv, som en av informantene hevdet.

Bare det siste halve året har nerværingene sett en utvikling i lokalmiljøet som styrker deres tro på ei fremtid som fiskere. I bladet Fiskaren den 5. og 9. mai står det om Aker Seafood i Kjøllefjord. Aker ville flytte hele produksjonen til det mer moderne anlegget Mehamn for å bedre økonomien, men har gjort et forsøk med fokus på salg av ferskfisk av topp kvalitet for levering i Frankrike, basert på levaranser fra kyst og sjark flåte (mellom 35 og 60 fot) med hovedtyngde på 45 fot linebåter, speedsjarker og noe garnfiske. Dette har vist seg å gi god økonomi og stenging av anlegget lagt bort.

Nerværingene har stor tru på en fremtid basert på en ny utvikling med stadig mer kresne kunder fra Europa som stiller svært høye krav til kvalitet, men også økologisk, rettferdig og bærekraftig mat. De vil også kreve å få følge produktet helt fra fiskeren til salgssted. Denne etterspørselen mener Nerværingene de er de flinkeste til å dekke nå veien kommer.

5 KONKLUSJON

Min oppfatning av Nervei samfunnet er at det er svært livskraftig bygd som har klart seg godt i en periode der fraflytting i regionen har vært stor. Dette vil jeg primært tilskrive følgende forhold: Kombinasjon av fiske og landbruk og god lokal samhandling.

- Landbruket har bidratt til å sikre kvinnearbeidsplasser i bygda, og bidratt vesentlig til en sterk stedstilhørighet og tilknytningen til landskapet rundt bygda. Landbruket har vist evne til nytenkning.
- Bygda har hatt en kjerne av svært aktive og dyktige fiskere som tidlig investerte i nye gode båter med gode fasiliteter og teknisk utstyr.
- Bygda har et miljø som er generøst og levende, med en kjerne av aktive ressurspersoner. Disse har utvist mye entreprenørskap og markert seg positivt i samfunnet.
- Felles kamp for skole og vei har hatt betydning for samhold og utvikling av sosial kapital.

Disse forhold har sikret en overlevelse til tross for den store negative betydning som langvarig fravær av vei utgjør.

Kombinasjoner basert på fiske og landbruk og mye sosial kapital kan være helt sentralt for å sikre bygda en fremtid med økt bosetning og vekst. Men det forutsetter at veien bygges slik utøverne i disse næringene får samme rammebetingelser som produsenter i omkringliggende bygder og tettsteder.

Den sosiale kapitalen som finnes i bygda ble utvikla mye gjennom skolesaken, og var trolig både en forutsetning for at veispørsmålet ble kjørt fram med stor kraft, og at det ble anvendt kreative grep for å få fortgang i saken. Bygda, så vel som den sosiale kapitalen

forutsetter tilførsel av yngre krefter, men også her vil sosial kapital virke begge veier: Ei bygd med ei vital og samarbeidende befolkning vil lettere trekke til seg nye folk. Men på grunnlag av mine undersøkelser vil det være rimelig sikkert å hevde at bygda ikke klarer å sikre yngre bosetning uten vei. Teoretisk sett har det samfunnsgeografiske perspektivet bidratt til et forskningsopplegg som i stor grad har truffet det empiriske feltet. Ved å kombinere næringsøkonomiske kartlegginger med folks oppfatninger av stedets muligheter, og egen tilknytning til det, har det vært mulig å besvare oppgavens problemstilling.

6 BIBLIOGRAFI

Almås, R., & m.fl. (2008). *Den nye bygda*. Tapir Akademisk Forlag.

Altern, I., & Holtedahl, L. (1995). Kunnskap om oss og andre. *Norsk antropologisk tidsskrift* 1/95.

Arbo, P. (1997). Alternative Nord-Norge bilder. *Nytt Norsk tidsskrift*, 4/97.

Aubert, V. (1969). *Det skjulte samfunn* (1985. utg.). Pax.

Berg, N. G. (2002). Mennesker og steder. *Plan -Tidsskrift for samfunnsplanlegging, byplan og regional utvikling* (2/2002).

Berg, N. G., & Dale, B. (2004). Sted begreper og teorier. I G. B. Nina, & e. al., *Menneske, steder og regionale endringerr*. Tapir akademiske forlag.

Berg, N. G., & Lysgård, K. (2004). Ruralitet og urbanitet- bygd og by. I N. G. Berg, & e. al., *mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.

Brox, O. (1966). *Hva skjer i Nord Norge?* Pax forlag.

Brox, O. (1967). *Hva skjer i Nord Norge?* (2. utg.). Pax.

Brox, O. (1966). Modernismekritikk og markedstilpasning i studiet av Nord-Norges utvikling. *Foredrag, UIT 22.4.97*.

Brox, O. (1980). Mot et konsolidert busettingsmønster? *Tidsskrift for samfunnsforskning*.

Brox, O. (1984). *Nord Norge - fra almenning til koloni* (2. utg.). Pax.

Brox, O. (2007). Nord Norges bygder - er de liv laga ? *Plan* 2/2007.

Brox, O. (1989). *Praktisk samfunnsvitenskap* (1995. utg.). universitetsforlaget.

Brox, O. (1978). Sosiale endringer i marginale bygdesamfunn - en komparativ studie. I T. Thuen, & C. Wadel, *Lokalsamfunn og offentlig planlegging*. Universitetsforlaget.

Bø, I., & Schieflo, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital - innføring i nettverkstenkning*. Universitetsforlaget.

Dancke, T. (1986). *Opp av ruinene- gjenreisninga av Finnmark 1945-1960*. Universitetsforlaget.

Daugstad, K., & m.fl. (u.d.). Hva er helhetlig eller integrert bygdeutvikling . *Plan 2/2004* .

Fauske, H. (2001). Kvifor flytter ungdommen. I K. Heggen, J. O. Myklebust, & T. Øia, *Ungdom, spenning mellom det lokale og det globale*. Det Norske Samlaget.

Fog, J. (1994). *Med samtalen som utgangspunkt* (6 -2001. utg.). Jette Fog og Akademisk forlag as.

Fosso, E. J. (2001). Brød, sirkus eller noe helt annet? *Plan 5/2001* .

Fosso, E. J. (2004). Unges flytting - et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder? I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysegård, & A. Løfgren, *Mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.

Fossåskaret, E. (1997). Ustrukturerte intervjuer med få informanter gir i seg selv ikke noen kvalitativ undersøkelse. I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, *Metodisk feltarbeid*. Universitetsforlaget.

Gamvik kommune. (2007). *Veien til Nervei, reguleringsplan med konsekvensutredninger. Asplan Viak as v/ T.J. Gjerpe m.fl.*

Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Polity Press, Cambridge.

Grimsrud, G. M., & Sørli, K. (2004). Flytting og bosetning, jobb og pendling. I N. G. Berg, *mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.

Gullestad, M. (1998). *Kultur og hverdagsliv*. Universitetsforlaget.

Gundersen, W. (1996). *Aktør, handling og struktur* (1999 . utg.). Tano Aschehoug.

Hansen, J. C. (2004). Ungdoms forhold til et sted: er Rjukan et blivende sted? I *mennesker, steder og regionale endringer*. tapir akademiske forlag.

Healey, P. (1997). *Collaborative Planning*. Macmillan Distribution Ltd.

Hellevik, O. (1991). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget.

Hernes, T. (u.d.). <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article747082.ece>. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article747082.ece>.

Hollyway, L., & Hubbard, P. (2001). *People and place*. Pearson education Limited.

Jensen, R. (1987). Bifokal forhandlingsplanlegging. I A. Olsen, & A. Selfors, *Fysisk planlegging*. Fagbokforlaget.

Jentoft, S. (1984). Fisket - samarbeid eller solospill? I S. Jentoft, & C. Wadel. Universitetsforlaget.

Jentoft, S. (1996). samfunnsforskningen og sjarkromantikken. *UIT - IPL- stensilserie A nr 83*.

- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Kristoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Abstrakt forlag.
- Korsnes, O., Andersen, H., & Brante, T. (1997). *Sosilogisk leksikon* (2. opplag-2001. utg.). Universitetsforlaget.
- Korsnes, O., Andersen, H., & Brante, T. (1997). *Sosiologisk leksikon* . Universitetsforlaget.
- Lysgård, H. K. (2004). Region i forskning, politikk og hverdagsliv. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård, & A. Løfgren, *Mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.
- Lysgård, H. K. (2004). Romlighet i studier av mennesker, steder og regioner. I N. G. Berg, B. Dale, K. Lysgård, A. Løfgren, & B. D. Nina Gunnerud Berg (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.
- Lysgård, H. K., & Berg, N. G. (2004). Ruralitet og urbanitet - bygd og by. *Plan 02/2004* .
- MD, M. *Miljøvennlige og attraktive tettsteder- Sluttrapport fra Tettstedsprogrammet (2001-2005)*.
- Miegel, F., & Johanson, T. (2002). *Kultursociologi*. Studentlitteratur.
- Nilsen, K. (1932). *Iappisk ordbok* (2 opplag - 1979 . utg.). Universitetsforlaget.
- Norberg-Schulz, C. (1992). *Mellom jord og himmel* . Pax.
- NOU 1994:21. (1994). *Bruk av land og vann i Finnmark i historisk perspektiv*.
- NOU 2008: 5. (2008). *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*.
- Pløger, J. (2001). *Byens språk*. Spartacus Forlag A/S.

Popper, F. (1985). Learning to love negotiation. *Planning januar 1985* .

Putmann, R. (2002). *Bowling Alone . The Collaps an Revival og American Community*. Simon & Schuster -New York.

Repstad, P. (1998). *Mellom nærhet og distanse* (3. utg.). Universitetsforlaget.

Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold, samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* . Fagbokforlaget.

Rye, J. F. (2006). Lokal kapital og arvelig bofasthet . *Tidsskrift for ungdomsforskning 2/2006* .

Røe, P. G. (2002). Sosikulturelle stedsanalyser. *Plan4-5/2002* .

Simonsen, K. (2001). Rum, sted, kropp og køn. I K. Simonsen, *praksis , rum og mobilitet*. Roskilde Universitetsforlag .

Skålnes, S. (2003). *Bustad og beiteland dr.ing avhandling* . NTNU.

St.meld. nr. 40- Om forvaltning av kongekrabbe. (2006-2007).

Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse*. fagbokforlaget.

Thuen, T. (1997). To perspektiver på studiet av lokale samfunn. I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, *Metodisk feltarbeid- produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget.

Transportøkonomisk institutt - TØI . (1976). *vegutløsning i Fresvik* .

Vestby, G. M. (2003). *Ungdomsbilder av bygda og tanker om fremtida*. NIBR- Notat 2003:119.

Villa, M. (2005). *perspektiv, Bustadsvalg i det post-industrielle norske samfunnet. Utviklingstrekk og teoretisk. Notatet er ei prøveforelesing for graden dr. polit. 08.04.05,.* Notat nr 3/05, ISSN 1503-2027.

Vorren, Ø., & Manker, E. (1976). *Samekulturen*. Universitetsforlaget.

Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur, en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Seek Flekkefjord .

Østerberg, D. (1998). *Arkitektur og sosiologi i Oslo - en sosio-materiell fortolkning*. Pax.

Aase, T. H. (1997). En status som passer for meg. I E. Fossåskaret, O. L. Fuglestad, & T. H. Aase, *Metodisk feltarbeid*. Universitetsforlaget.

Aase, T. H. (2006). Push pull tesen. I S. Ugelvik (Red.), *Teori og metode i geografi*. Fagbokforlaget.